

**KOMPARACIJA ULTRAZVUČNIH I
MAMOGRAFSKIH PARAMETARA U
RANOJ DIJAGNOSTICI
PREKANCEROZNIH LEZIJA I
KARCINOMA DOJKE**

Mr sci med BILJANA MAKSIMOVIĆ

MAGISTARSKI RAD

Banja Luka, 2008

Statistika WHO 2005.

Ca dojke 8%

svaka 12. žena

(za zemlje koje daju statističke podatke u WHO).

Incidenca 2%
godišnje.

Svaka 9. žena ima
šansu da se razboli od
karcinoma dojke u
toku svog života.

-iznimno prije 20. godine
-rijetko do 30. godine
-nakon 30. godine života
učestalost raste
-maksimum oko 50. god

Stopa smrtnosti
zaostaje u odnosu na
porast broja oboljelih što
je u prvom redu zasluga
bolje dijagnostike u
ranijim stadijumima
bolesti, te napretkom u
liječenju

Po statističkim podacima iz marta 2005. karcinom dojke žena se dijagnostikuje svake 2,5 minute.

(Pensilvania State University Study, mart 2005.)

39% žena prestaje raditi tokom tretmana karcinoma dojke.

80% žena ne radi nakon 6 godina od otkivanja karcinoma dojke

(Pensilvania State University Study, mart 2005.)

92 % žena kod kojih se karcinom dojke otkrije u ranom stadijumu vrati se na posao u prvoj godini nakon tretmana

Pensilvania State University Study, mart 2005.)

96% žena preživi 5 godina kada se karcinom otkrije u ranom stadijumu

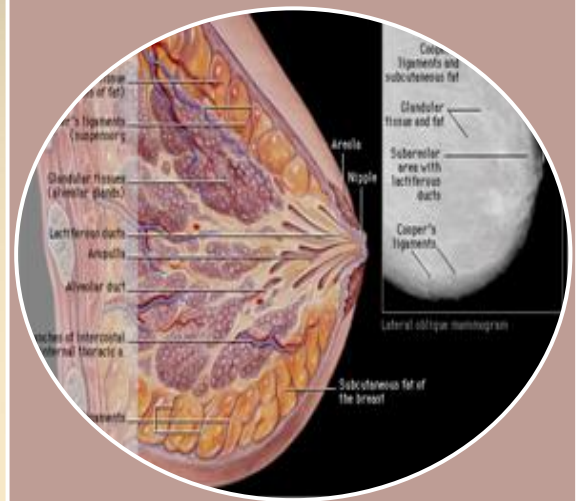
(NABCO, oktobar 2006.)

Dojka je parna egzokrina kožna žlijezda ,smještena na prednjoj strani grudnog koša.

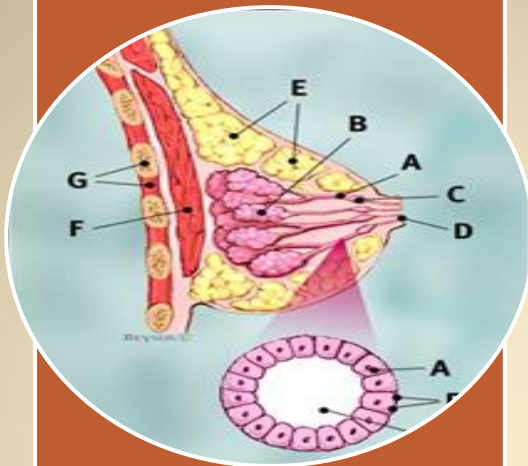
U smještaju su moguća brojna odstupanja sa atipičnom anatomskom distribucijom žljezdanog tkiva u gotovo svim smjerovima, ali ipak najviše prema aksilarnoj jami.

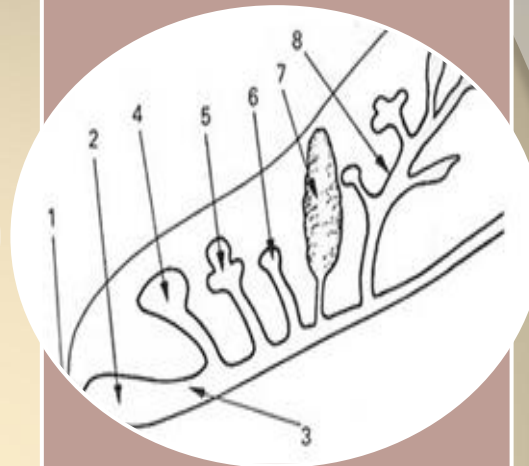
Žlijezda je podijeljena u 15-20 glandularnih jedinica-lobula.

Pojedini reznjevi dojke nisu geometrijski složeni kužno u dojci i dijelovi jednog reznja mogu zauzimati dijagonalne dijelove dojke

Profilni prikaz dojke:
 A-ductus
 B-lobulus
 C-prošireni dio ductusa
 D-bradavica
 E-masno tkivo
 F-m.pectoralis maior
 G-rebra i međurebarni mišići

Osnovna morfološka laktacijska jedinica je terminalna duktulo-lobularna jedinica (oznaka 5) koja je promjera 0,3-0,6 mm i

Danas je sa sigurnošću dokazano da se prve početne maligne promjene u dojci dešavaju u terminalnoj duktulo-lobularnoj jedinici (TDLU). Ove strukture su jako podložne uticajima iz spoljne sredine i uz odgovarajuću genetsku osnovu čine mjesto nastanka maligniteta.

Limfna drenaža ide uglavnom u dva pravca gdje doseže regionalne limfne čvorove: lateralni smijer i medijalni smijer

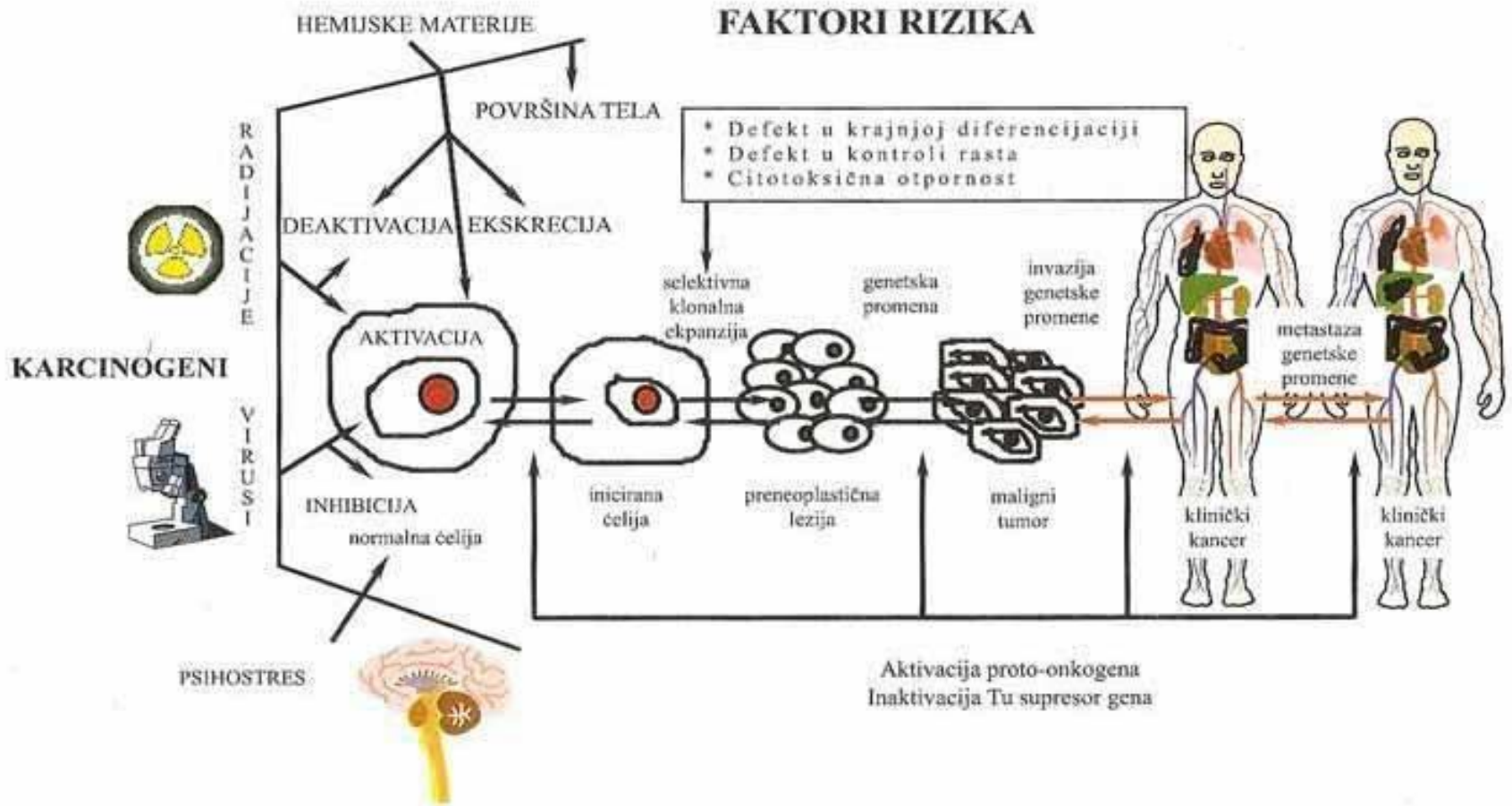

Arterijska cirkulacija je raspoređena u tri pleksusa: subdermalni, preglandularni i retroglandularni pleksus. Pleksusi su međusobno povezani anastomozama. *Venska* mreža prati arterijsku a podijeljena je u dva pleksusa: duboki i površni koji su povezani brojnim anastomozama

KANCEROGENEZA

EKSPozICIJA   INICIJACIJA   PROMOCIJA   KONVERZIJA   PROGRESIJA

RAZVOJ PREMALIGNIH LEZIJA

Linija diferencijacije prema duktusnim karcinomima

- obična hiperplazija
- atipična hiperplazija nejasnog značenja
- atipična duktusna hiperplazija - ADH
- duktusni karcinom in situ - DCIS
- DCIS sa mikroinvazijom
- aberantne forme (apokrine promjene i kompleksne sklerozirajuće promjene-radial scar i fibrocistična bolest)

Linija diferencijacije prema lobulusnim karcinomima

- lezije kolumnarnih ćelija - BDA, ALH
- lobularna neoplazija, LCIS
- aberantne forme :
  - adenoze (sklerozirajuća, apokrina, blunt duct, mikroglandularna i adenomioepitelna)
  - fibroadenomi i filodni tumori

Nedovoljno ispitana grupa u pogledu povećanog rizika

- adenomi (tubularni, laktirajući, apokrini, pleomorfni i duktalni).

RIZIK NASTAJANJA MALIGNOMA KOD EPITELNE HIPERPLAZIJE, DCIS I LCIS

	Povećan rizik	Apsolutni rizik
Minimalna epitelna hiperplazija	1x	
Umjerena epitelna hiperplazija	2x	
Atipična duktalna hiperplazija • minimalna • umjerena • sa familijarnom anamnezom	Stepen malignosti 61-75% 2x 4x 8-10x	10% za 10 godina > 10% za 10 godina
DCIS	10-11x	25% za 10 godina
Atipična lobularna hiperplazija • minimalna • umjerena do teška • sa zahvatanjem duktusa • sa familijarnom anamnezom	Stepen malignosti 61-75% 2x 4x 7x 8-10x	10% za 10 godina
LCIS	10-11x	25% za 10 godina

RIZIK NASTAJANJA MALIGNOMA KOD DRUGIH PREKURSORNIH LEZIJA

	Povećan rizik	Apsolutni rizik
Apokrina metaplazija	2-4x	
Prethodni karcinom	5x	1% godišnje
Umjerena do floridna hiperplazija	1,5-2x	
ADH+ALH	5x	
Niskostepeni DCIS i LCIS	8-10x	
Visokostepeni DCIS i Visokostepeni LCIS	10-11x	25% za 10 godina
ALH	4-5x	10% za 10 godina
ALH sa zahvatanjem duktusa	7x	
ALH sa pozitivnom familijarnom anamnezom	8-11x	

Svaka proliferativna promjena u dojci nosi određeni rizik od subsekventnog karcinoma.

Kada postoji više promjena onda na najveći rizik koji nosi neka promjena treba dodati i po pola rizika svake druge promjene i tako se dobija približno ukupni rizik za razvoj karcinoma.

Ovi rizici se povećavaju sa godinama starosti pacijentica.

TNM KLASIFIKACIJA MALIGNOMA DOJKE

T-TUMOR

Tx-primarni tumor se ne može odrediti

To-nema znakova primarnog tumora, nepalpabilni tumor

Tis-preinvazivni tumor - nije probio bazalnu membranu ili

Pagetova bolest bradavice bez znakova tumora

T1-tumor do 2 cm u promjeru :

T1a do 0,5 cm,

T1b od 0,5-1 cm,

T1c od 1 do 2 cm

T2-tumor veći od 2 cm ali manji od 5 cm u najvećem prečniku

T3-tumor veći od 5 cm u najvećem prečniku

T4-tumor bilo koje veličine sa zahvatanjem zida grudnog koša ili kože

T4a-širenje na zid grudnog koša

T4b-edem (peau d orange) i ulceracija kože dojke

T4c-masivni egzulcerisani fiksirani tumori

T4d-inflamatorni karcinom

N-REGIONALNI LIMFNI ČVOROVİ

N-Regionalni limfni čvorovi (Igl)

Nx-regionalni čvorovi se ne mogu odrediti (npr ranije odstranjeni)

No-Igl nisu zahvaćeni

N1-metastaze u istostranim aksilarnim Igl, pokretne

N2-metastaze u istostranoj aksili-fiksirane jedna za drugu ili okolinu

N3-metastaze u istostranim Igl duž a.mammarije interne

M-METASTAZE

Mx-prisustvo metastaza se ne može potvrditi

Mo-nema udaljenih metastaza

M1-udaljene metastaze (uključuje i supraklavikularne Igl):

N1a - mikrometastaze, manje od 0,2cm

N1b - metastaze u jednom ili više Igl veće od 0,2cm

N1bI - metastaze u 1-3 Igl veličine 0,2-2cm

N1bII - metastaze u 4 ili više Igl, veličine 0,2-2cm

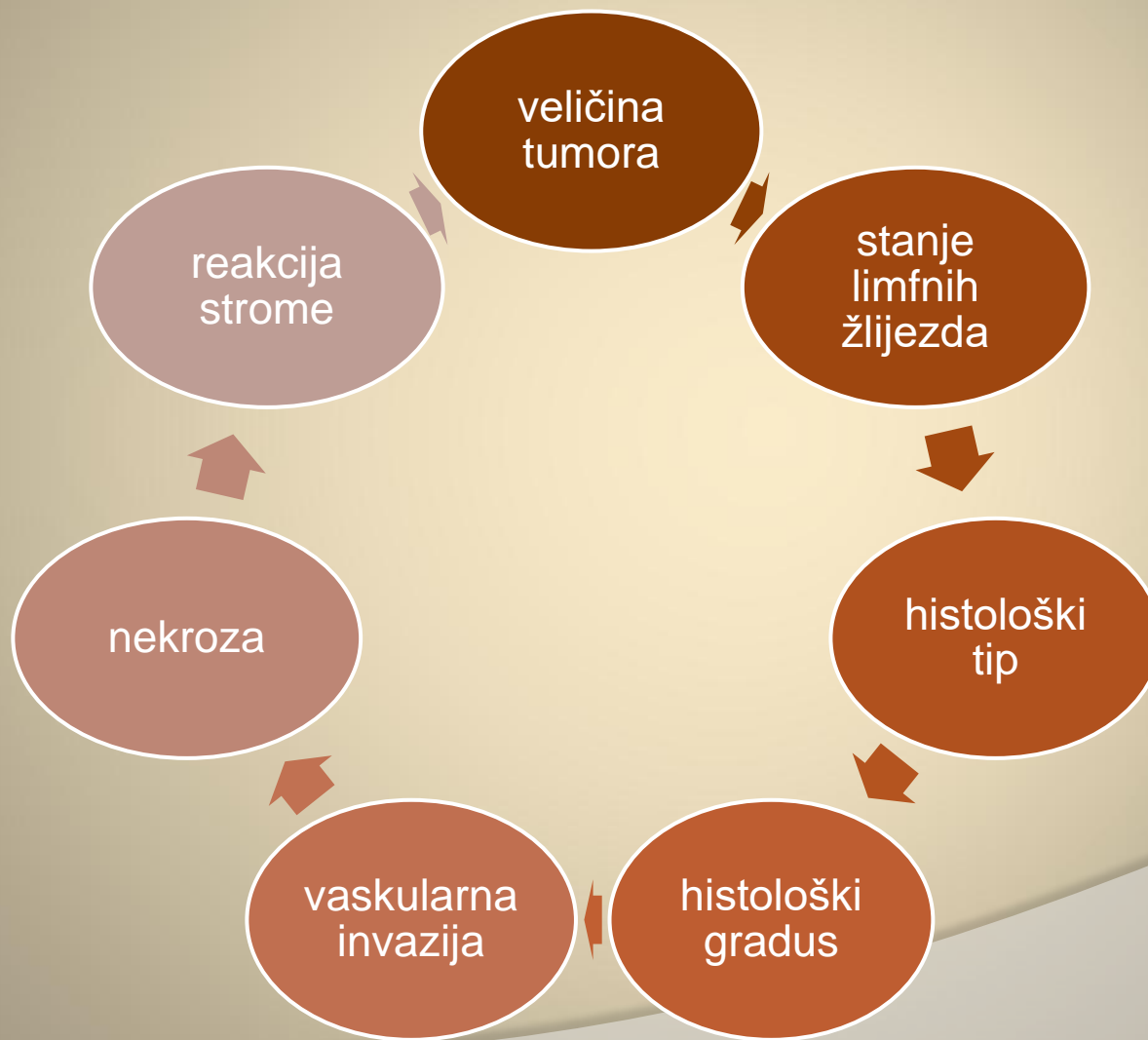
N1bIII - tumor prelazi kapsulu Igl i manji je od 2cm

N1bIV - metastaze u Igl veličine 2cm ili veće

TNM KLASIFIKACIJA-STADIJ MALIGNOMA DOJKE

Stadijum	T (tumor)	N (lgl nodus)	M (metastaza)
0	TIS	N0	M0
I	T1	N0	M0
IIA	T0	N1	M0
	T1	N1	M0
	Z2	N0	M0
IIB	T2	N1	M0
	T3	N0	M0
IIIA	T0	N2	M0
	T1	N2	M0
	T2	N2	M0
	T3	N1,N2	M0
IIIB	T4	Svi N	M0
	Svi T	N3	M0
IV	Svi T	Svi N	M1

PROGNOSTIČKI FAKTORI MALIGNOMA I PREMALIGNIH LEZIJA DOJKE

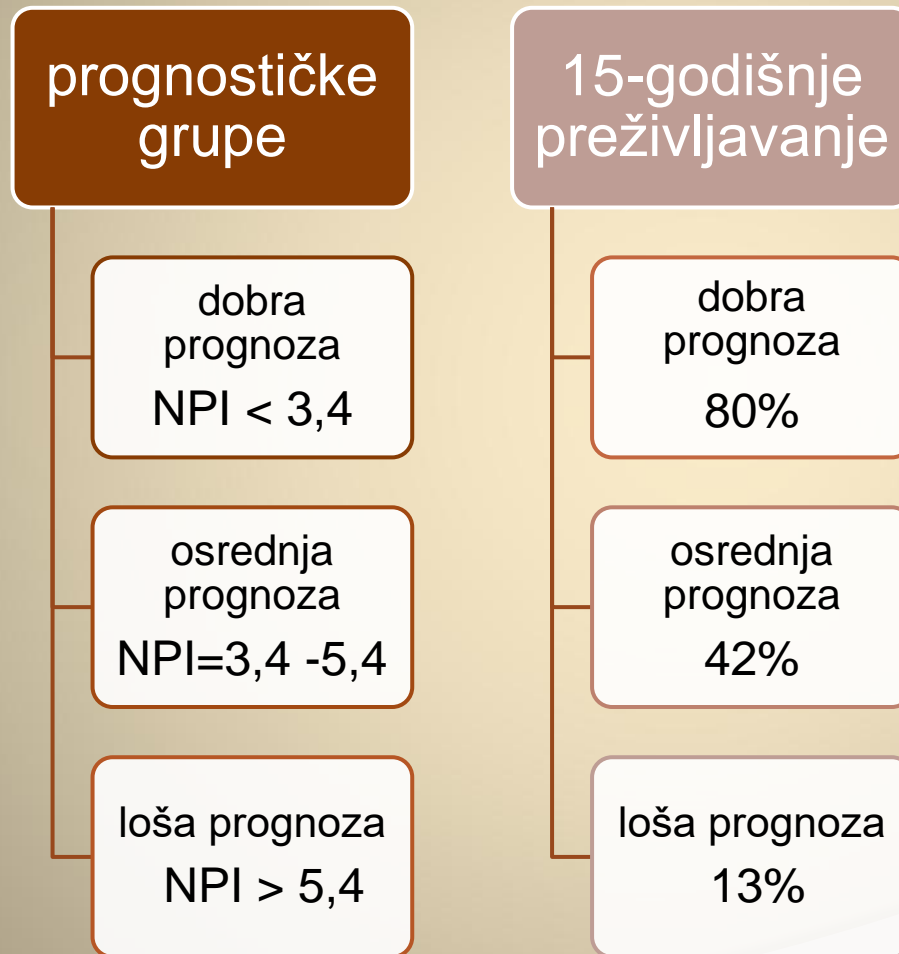

U dvije studije sa ukupno **48.876** žena samo je:
1% žena sa tumorom promjera **0,5cm** imalo
metastaze u regionalnim limfnim žlijezdama a
18% žena sa karcinomom dojke veličine **1cm** je
imalo metastaze u regionalnim limfnim
čvorovima.

(Nottingham Tenovus primary cancer study, 1991.)

Nottinghamski prognostički indeks

NPI = promjer tumora (cm) x 0,2 + status limfnih čvorova (1-3) + histološki gradus (1-3)

MINIMALNI KARCINOM DOJKE (MBC)

Minimalni karcinom dojke (MBC) je definisan još 1971. i obuhvatao je sve neinvazivne tumore dojke kao i invazivne tumore veličine do 0,5 cm u promjeru

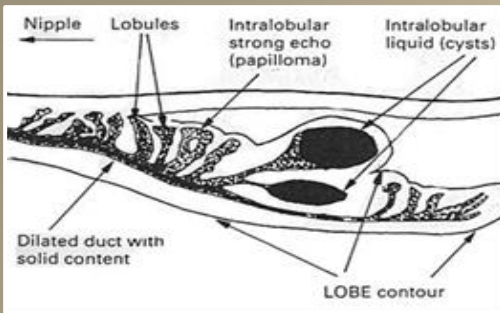
Nakon nekoliko pokušaja redefinisavanja MBC uz manja odstupanja postignuta je saglasnost da ovakav tumor ne smije prelaziti 1cm u promjeru uz negativnu axilu

MBC onaj invazivni tumor dojke koji je veličine najviše do 1cm, kao i svi neinvazivni tumori bez obzira na veličinu.

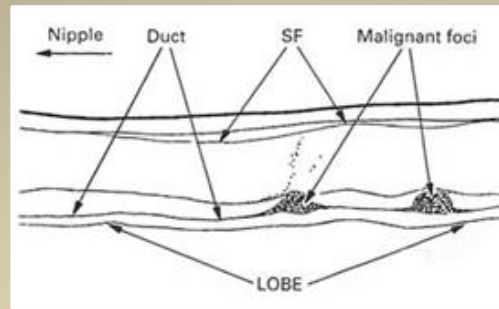
Za ranu dijagnozu od neobične je važnosti tzv. predklinički stadij tumora, koji iznosi 2/3 ili 8 godina njegovog ukupnog biološkog vijeka u kome doseže veličinu 1cm.

Kada je karcinom otkriven u stadijumu prekanceroze terapija se završava samo hirurškim liječenjem, što je bitan doprinos kvalitetu života žene i značajna ušteda materijalnih sredstava zdravstvenog sistema države.

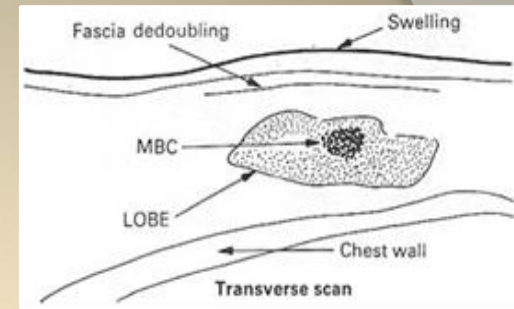
Karcinomi do 1cm koji ne daju metastaze u regionalne lgl liječe se hirurški i iradijaciono, te daju samo u 18% slučajeva metastaze, što znači za 82% žena daje bolji kvalitet života

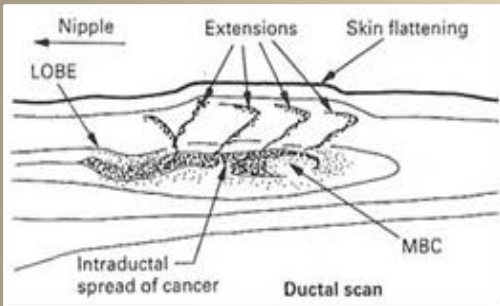
UDRUŽENA PATOLOGIJA: PAPILOMA,CYSTIS,DUCTAL CUM LOBUSLAR HYPERPLASIA

MALIGNI FOKUSI U VIDU PERLA DUŽ DUKTUSA

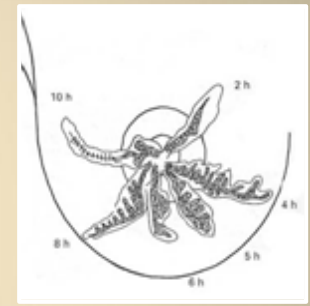
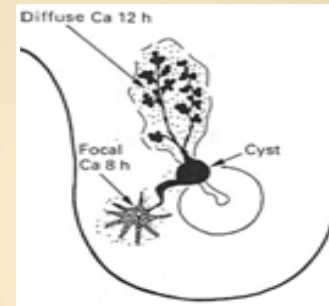
MINIMALNI RAK DOJKE (MBC)

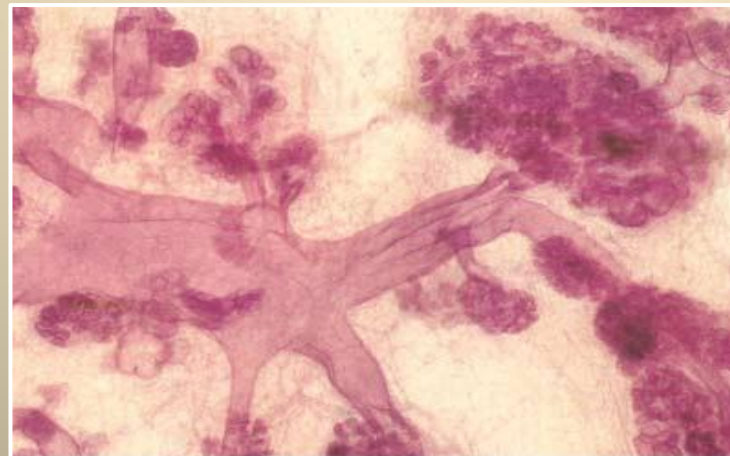
MINIMALNI RAK DOJKE (MBC)

KARCINOM U DVA DUKTUSA JEDNOG LOBUSA

MASTITIS CARCINOMATOSA (DIFUZNI KARCINOM)

HISTOLOŠKA SLIKA SUBSEGMENTNOG DUKTUSA SA ATROFIČNIM I PROLIFERATIVNIM TDLU

DIJAGNOSTIČKE METODE OTKRIVANJA PROMJENA U DOJKAMA

Osnovne dijagnostičke metode

- anamneza
- inspekcija
- palpacija
- samopregled dojki

Imaging metode - komplemetarne metode

- mamografija
- ultrazvučni pregled dojki

Dopunske dijagnostičke imaging procedure

- MR dojki
- scintigrafija dojki

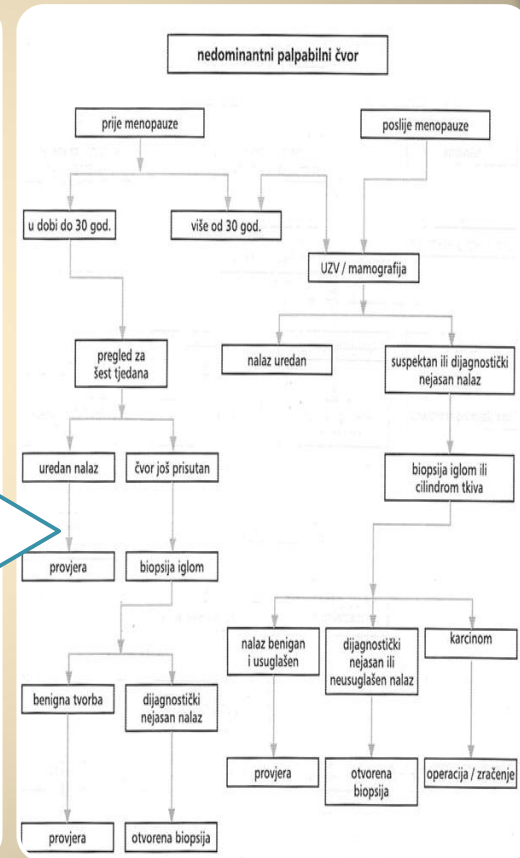
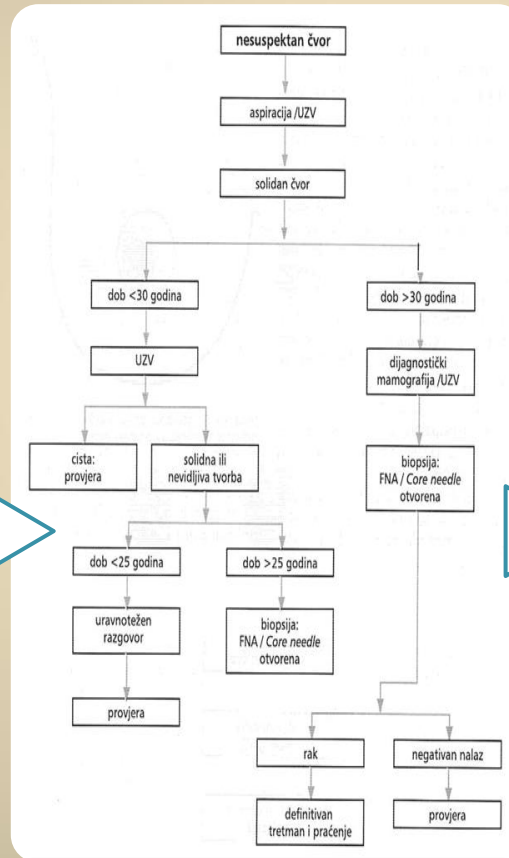
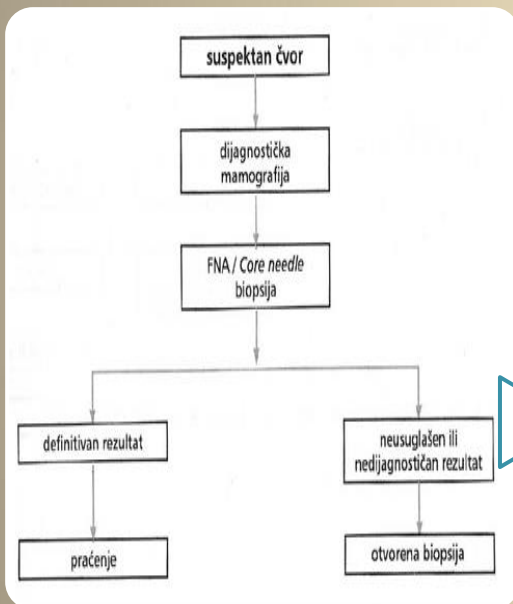
Dopunske dijagnostičke citološke ili histološke pretrage dojke :

- FNAB (Fine Needle Aspiration Biopsy)
- CNB (Core Needle Biopsy)
- citološki pregled sekreta dojke
- hirurška biopsija

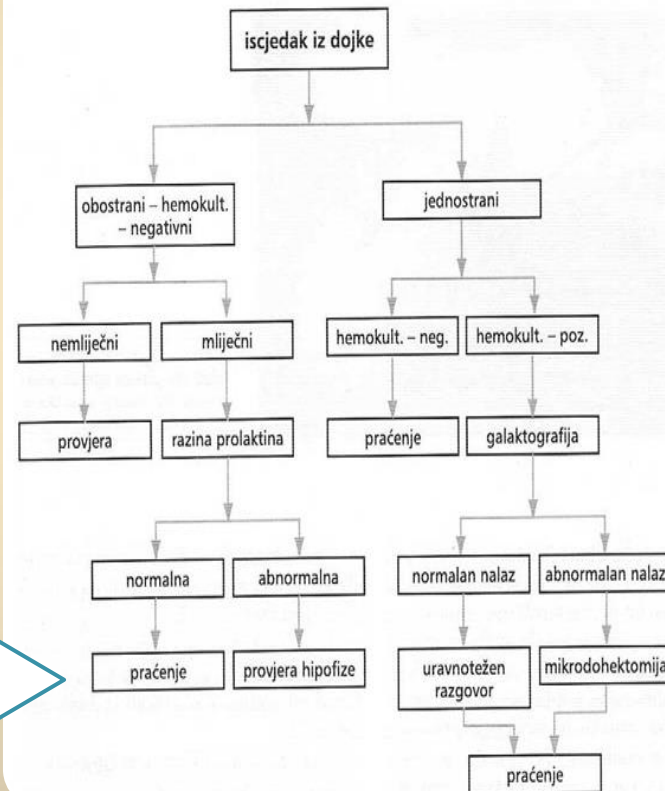
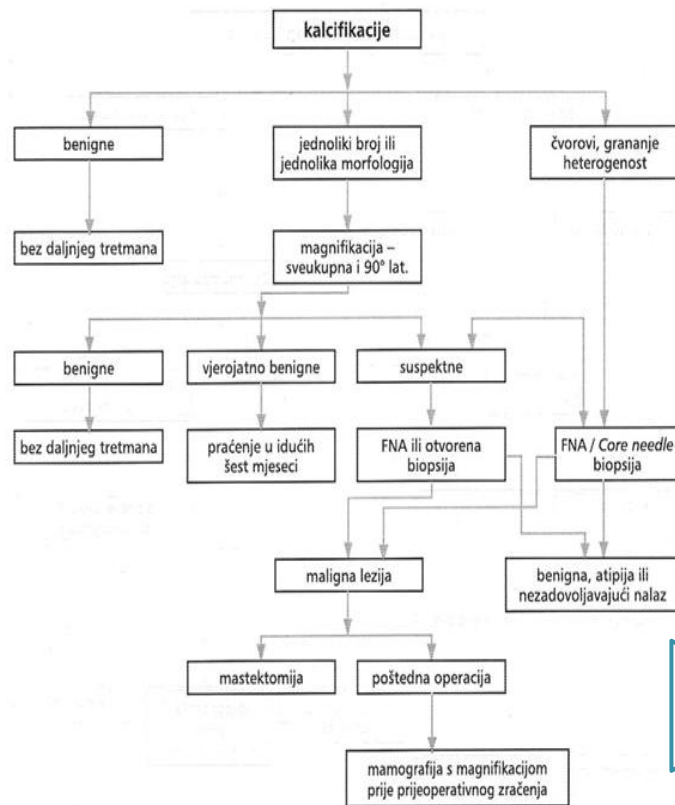
REVLONSKE PREPORUKE

smjernice za multidisciplinarni pristup u liječenju bolesti dojke

REVLONSKE PREPORUKE

smjernice za multidisciplinarni pristup u liječenju bolesti dojke

MAMOGRAFIJA

ISTORIJA

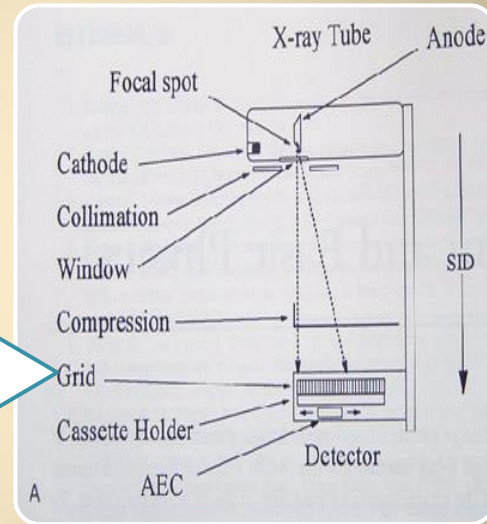
- 1913 prva mamografija
- urugvajski radiolozi prije II sv.rata
- od 1950. primjena u dijagnostici

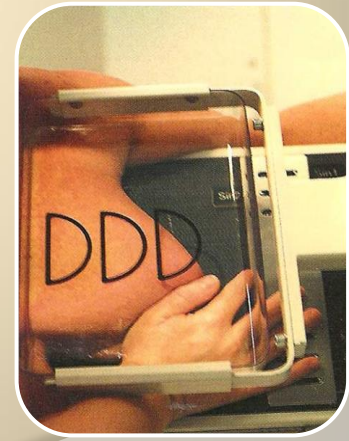
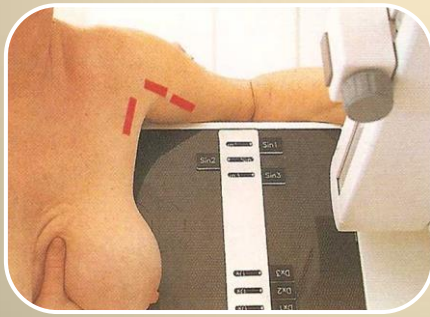
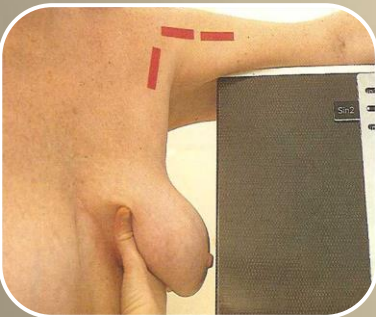
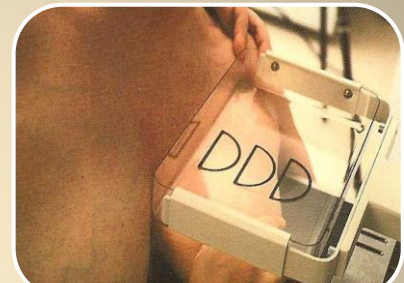
RAZVOJ

- napredak (mamografi, folije i filmovi)
- načela savremene mamografije:
  - nizak napon Rtg cijevi,
  - kratka ekspozicija,
  - visok intenzitet zračenja
  - mala doza zračenja

DANAS

- digitalna mamografija
- mogućnost obrade digitalne slike i otkrivanje malih promjena 2-5mm

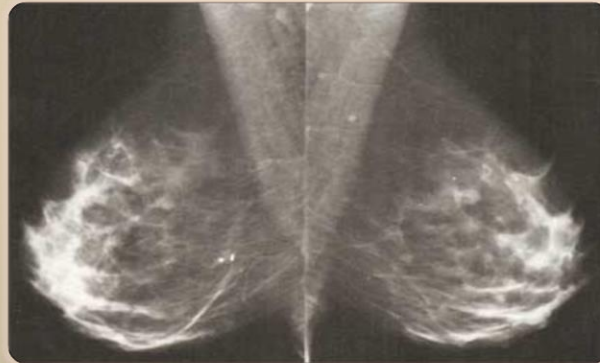
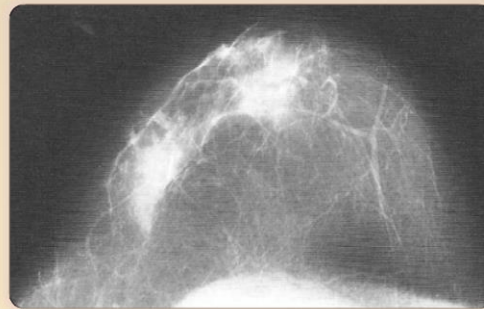
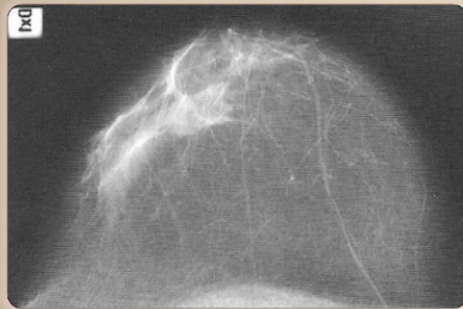
UREDAN MAMOGRAM

- koža dojke koja nije zadebljala,
- pravilno izvučena i profilno snimljena mamilu,
- uredna širina svjetline subkutanog masnog tkiva i retroglandularnog masnog sloja,
- pravilan fibroglandularni konus,
- odsustvo izdvojenih nodularnih ili zvjezdastih TU sjenki
- odsustvo mikro- i makrokalcifikata

PATOLOŠKI MAMOGRAM

- podrazumijeva bilo kakvu promjenu navedenih struktura kod urednog mamograma koje se zavisno od prisustva i tumače

EHOTOMOGRFIJA

ISTORIJA

- 1950 . Wild
- 1970.
Kobayashi

RAZVOJ

- razvoj informatike znatan napredak u aparaturi
- multifrekventne sonde 7,5-16MHz
- bogate softverseke mogućnosti
- doppler
- 3D i 4D

DANAS

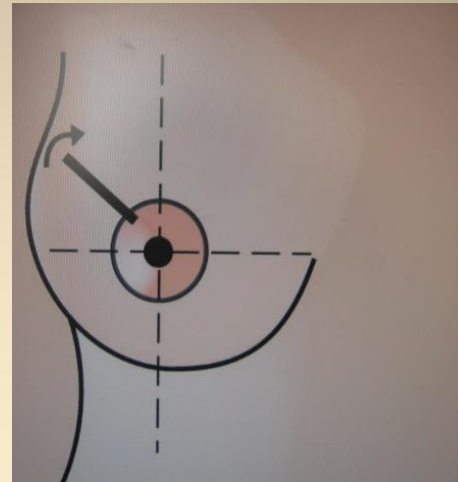
- Stavros unaprijedio diferencijaciju vrste nodusa
- Amy i Tebauld postavljaju temelje ranog otkrivanja promjene u strukturi dojke (premaligne lezije) metodom *duktalne ehografije*

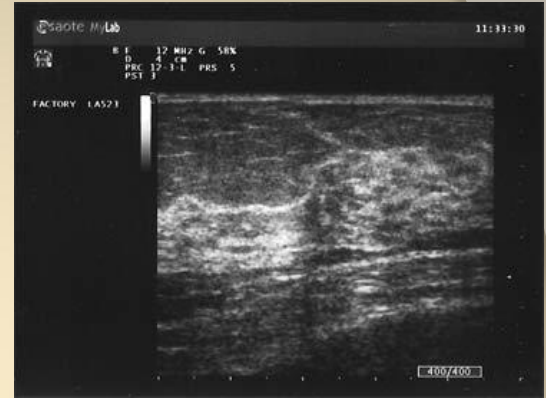
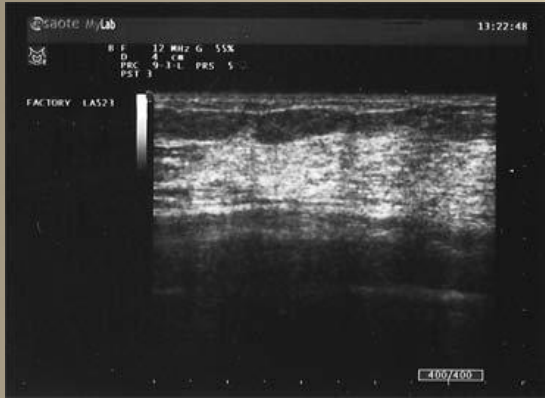

ESAOTE PICUS PRO

ESAOTE MAYLAB 50

UREDNA EHOSTRUKTURA DOJKE

- uredna debljina kože
- pravilno raspoređeni masni i žljezdani režnjevi (kod mladih žena prevladava žljezdano tkivo a kod starijih masno)
- uredan tok Cooperovih lig
- nema proširenja mliječnih kanala
- nema formiranih solidnih niti cističnih masa u dojkama
- Nema uvećanih patoloških lgl u axilama

PATOLOŠKI EHOTOMOGRAFSKI NALAZ

- podrazumijeva bilo kakvu promjenu navedenih struktura koje se zavisno od prisustva i tumače

ACR BI-RADS sistem je standardizirani način interpretiranja slikovnih metoda pregleda koje se primjenjuju u dijagnostici bolesti dojke, osmišljen i razvijen u American College of Radiology, primjenjuje se u SAD i Evropi

ACR BI-RADS KATEGORIJE	ZNAČENJE
BI-RADS 0	potrebna dodatna imaging evaluacija
BI-RADS 1	negativno
BI-RADS 2	benigno
BI-RADS 3	vjerovatno benigne promjene, preporučuje se kratak interval praćenja
BI-RADS 4 4 a 4 b 4 c	suspektne maligne promjene, potrebna je biopsija -niski rizik -srednji rizik -veći rizik
BI-RADS 5	visoka vjerovatnoća maligniteta, traži preduzimanje neodložne akcije
BI-RADS 6	patohistološkom obradom prethodno dokazana maligna bolest

KOMPARACIJA ULTRAZVUČNIH I MAMOGRAFSKIH PARAMETARA U RANOJ DIJAGNOSTICI PREKANCEROZNIH LEZIJA I KARCINOMA DOJKE

HIPOTEZE

Karcinom dojke se može otkriti u ranoj fazi dok je veličine do 10mm ili samo promjena strukture tkiva dojke koja odgovara prekancerozi (radna hipoteza)

Karcinom dojke se ne može vizualizirati dok je veličine do 10mm ili u fazi prekanceroze (nulta hipoteza)

ZADACI

```
graph LR; A[ZADACI] --- B[Izdvojiti i klasifikovati ultrazvučne karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke]; A --- C[Izdvojiti i klasifikovati mamografske karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke]; A --- D[Potvrditi opravdanost i značaj primjene samo mamografije u dijagnostici prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke]; A --- E[Definisati algoritam postupaka u primjeni ultrazvuka i mamografije u cilju rane dijagnostike prekanceroznih lezija i karcinoma dojke];
```

Izdvojiti i klasifikovati ultrazvučne karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke

Izdvojiti i klasifikovati mamografske karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke

Potvrditi opravdanost i značaj primjene samo mamografije u dijagnostici prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke

Definisati algoritam postupaka u primjeni ultrazvuka i mamografije u cilju rane dijagnostike prekanceroznih lezija i karcinoma dojke

METODE RADA

DIJAGNOSTIČKI
dio istraživanja
(klinički pregled,
mamografije i
ehotomografije)

je rađen u
Specijalističkoj
ambulanti za
mamografiju sa
ultrazvukom
„Maksimović“ Doboj

HIRURŠKI I
PATOHIŠTOLOŠKI
dio istraživanja je rađen
u:

- Opšta Bolnica
“Sv.Apostol Luka”
Doboj
- Opšta Bolnica Tešanj
- Kantonalna Bolnica
Zenica
- Klinički centar Banja
Luka

VREMENSKI PERIOD
u kome je istraživanje
obavljeno je
maj 2004-maj 2007
i odgovara
trogodišnjem praćenju,
te je studija bila
retrospektivno-
prospektivna

METODE RADA

Pacijentice koje su u istraživanju obuhvaćene na dijagnostičke preglede su došle po uputi doktora porodične medicine, hirurga, ginekologa ili su se same javile na dijagnostički pregled kao redovno praćenje ili su uočile promjenu u dojci.

U vremenskom periodu maj 2004-maj 2007 u Ambulanti "Maksimović" u urađen pregled dojki
1876 pacijenata.

Kod 148 su dijagnostikovane promjene kod kojih je indikovana hirurška biopsija i patohistološka analiza

Sve žene su pregledane klinički

- anamneza
- inspekcija
- palpacija

METODE RADA

Pregledane su samo ehotomografski žene do 40. godine starosti, a po potrebi pregled je dopunjen mamografijom.

Kod žena preko 40 godina starosti rađena je mamografija + ehotomografija kao jedinstven pregled

(Preporuke American Cancer Society - ACS)

Mamografije su rađene standardnom metodom na mamografu Alpha III u

4 projekcije (desno i lijevo C-C mamogrami te desno i lijevo polukosi mamogrami)

Ehotomografije su rađene multifrekventnom linearnom sondom 7,5 - 12,5 MHz, dužine 6 cm, na aparatu ESAOTE Picus Pro i Maylab 50 .

Pregledi su rađeni standardnom metodom u ležećem položaju pacijentice na leđima sa podignu tim rukama, te radijarnim i poprečnim sukcesivnim presjecima obje dojke i obje axile.

METODE RADA

Mamografski je ocijenjeno:

- vrsta sjenke
- veličina
- lokalizacija
- postojanje mikrokalcfikata
- postavljena BI- RADS kategorija

Ehotomografski je ocijenjeno:

- vrsta promjene (poremećaj strukture, nodus, cista)
- veličina
- lokalizacija (kvadrant dojke, žljezdano tkivo, masno tkivo)
- eho struktura promjene (homogena, heterogena)
- ehogenost (anehogena, hipoehogena, hiperehogena)
- postojanje rubnih promjena
- distalna atenuacija ehoa
- postavljena BI-RADS kategorija

PH nalazom su nakon hirurške biopsije verifikovane promjene

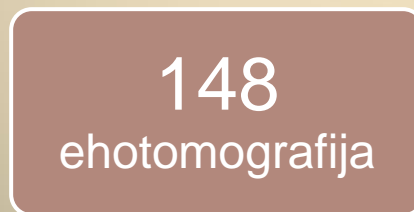
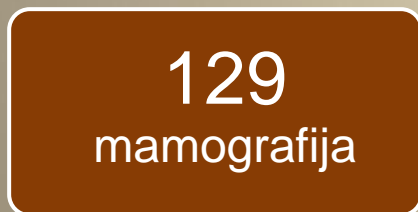
Rezultati su statistički obrađeni

REZULTATI

Urađeno je 129 mamografija koje su sve dopunjene ultrazvučnim pregledom a 19 pacijentica je zbog starosti ispod 40 godina pregledano samo ehotomografski.

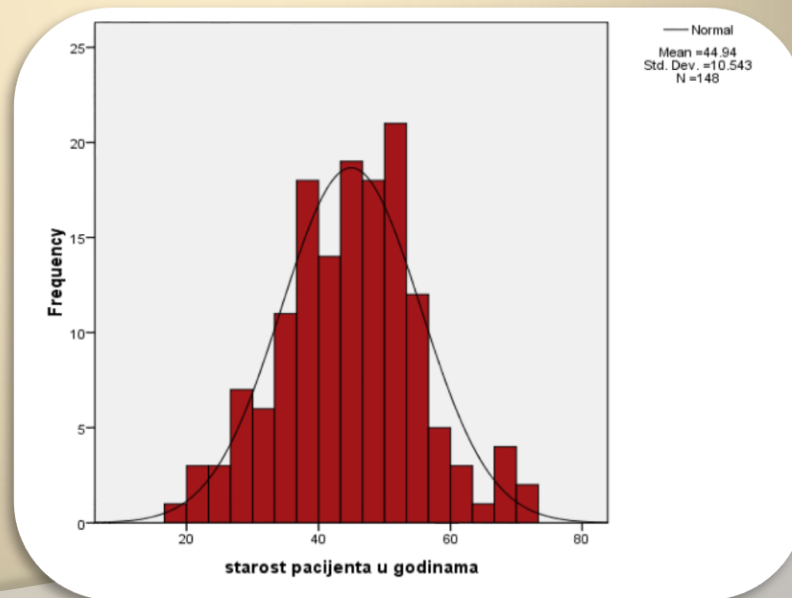
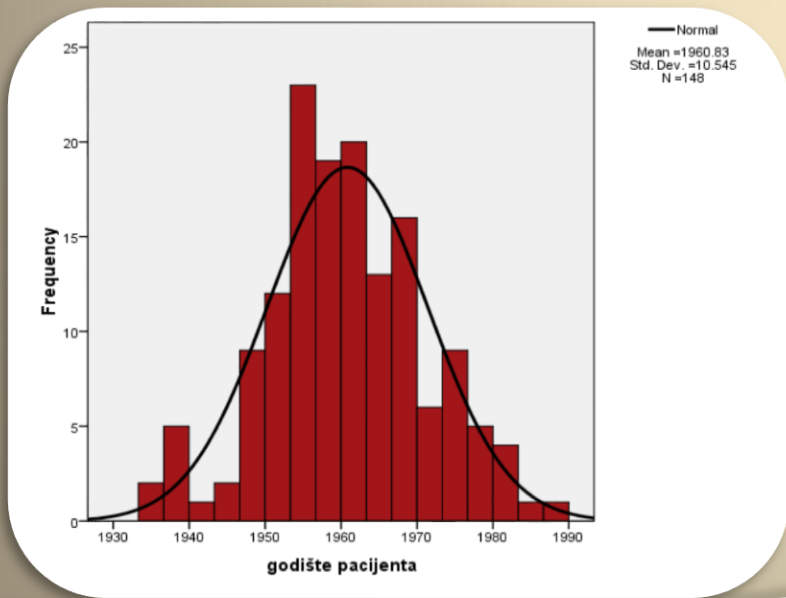
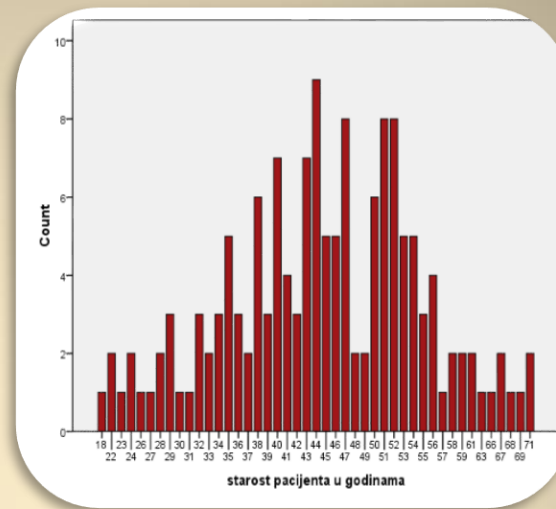
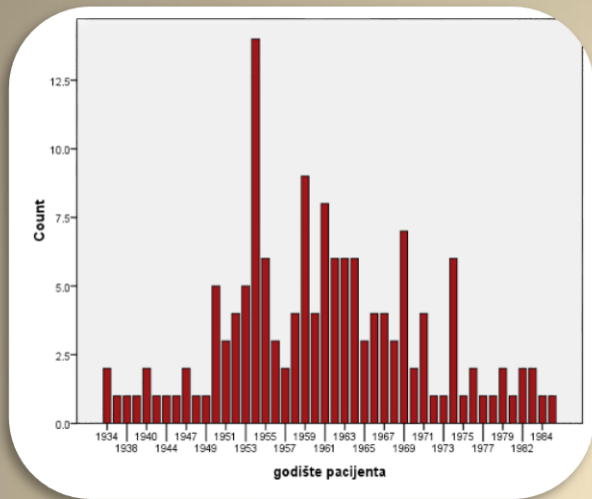

Pacijentice su bile godišta od **1934.- 1989.**
a starost im je bila od **18 - 71** godinu.

Me (Mo) godišta je **1961.**

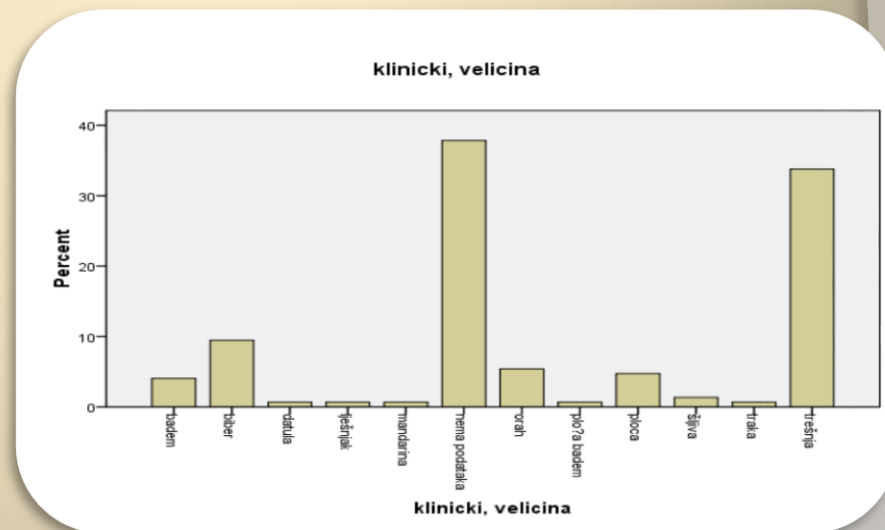
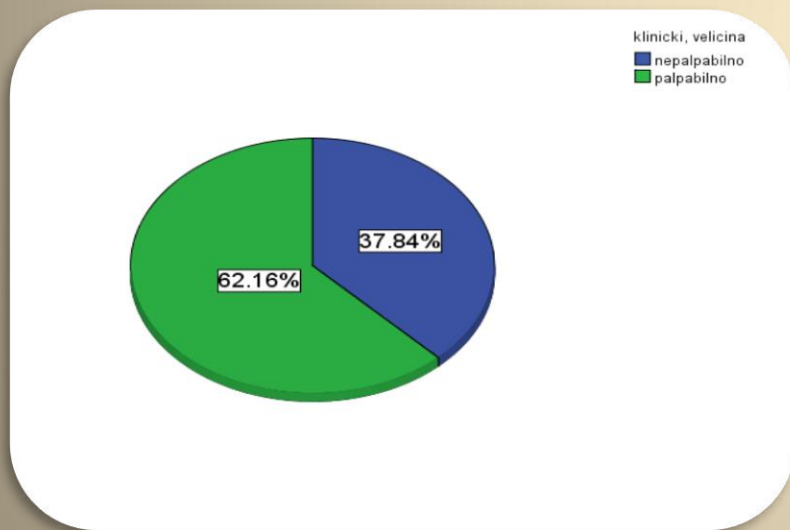
Me (Mo) starosti pacijentica **45** godina.

Statistics			
		godište pacijenta	starost pacijenta u godinama
N	Valid	148	148
	Missing	0	0
Mean		1960.83	44.94
Median		1961.00	45.00
Mode		1954	44
Std. Deviation		10.545	10.543
Minimum		1934	18
Maximum		1989	71

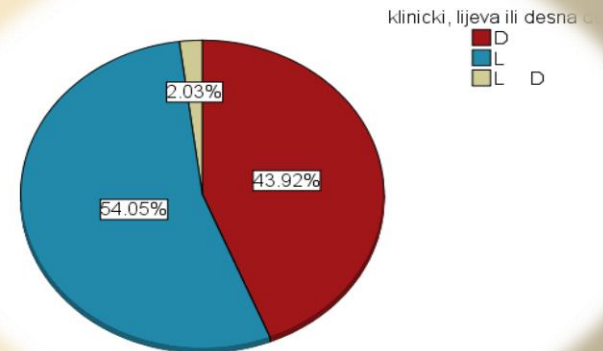
Svih 148 pacijenata je pregledano klinički palpacijom u stojećem i ležećem stavu, a promjene su karakterisane u palpabile i nepalpabile sa distribucijom:

Klinički, palpabilno					
		Frequen cy	Perce nt	Valid Percent	Cumulative Percent
		1	.7	.7	.7
	Da	92	62.2	62.2	62.8
	Ne	55	37.2	37.2	100.0
	Tot	148	100.0	100.0	

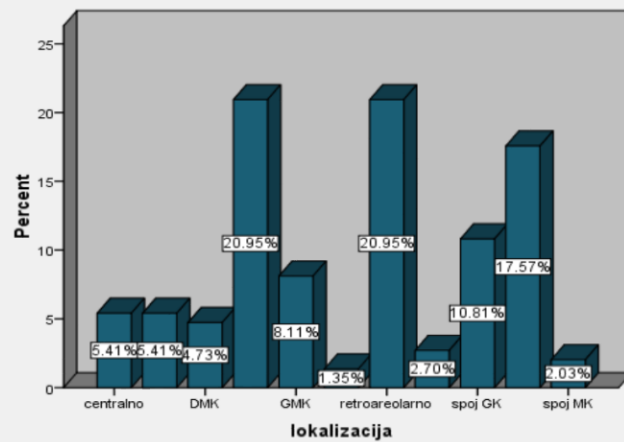
Distribucija promjena utvrđenih nakon imaging dijagnostike je pokazala češću zatupljenost promjena u lijevoj dojci nego u desnoj (L:D = 80:65) a samo 2,03% obostrano:

Klinički, lijeva ili desna dojka					
		Frequency	Percent	Valid t	Cumulati
	D	65	43.9	43.9	43.9
	L	80	54.1	54.1	98.0
	D+L	3	2.0	2.0	100.0
	Total	148	100.0	100.0	

lokalizacija

		Freque	Perc	Valid per	CumPerc
Va	Centralno	8	5.4	5.4	5.4
	DLK	8	5.4	5.4	10.8
	DMK	7	4.7	4.7	15.5
	GLK	31	20.9	20.9	36.5
	GMK	12	8.1	8.1	44.6
	Nema	2	1.4	1.4	45.9
	retroareolarno	31	20.9	20.9	66.9
	spoj DK	4	2.7	2.7	69.6
	spoj GK	16	10.8	10.8	80.4
	spoj LK	26	17.6	17.6	98.0
	spoj MK	3	2.0	2.0	100.0
	Total	148	100.0	100.0	

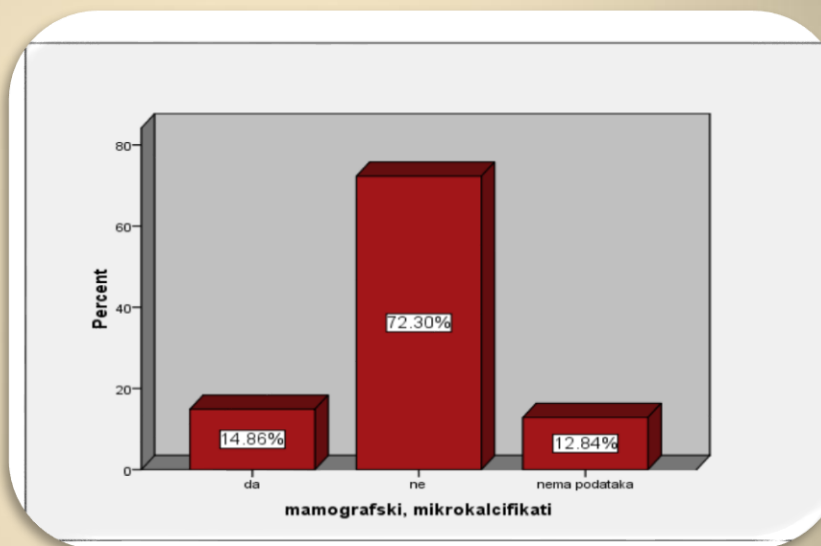

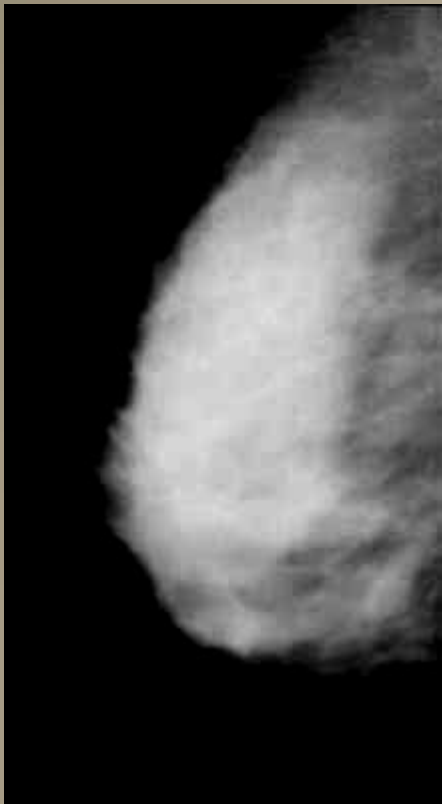

Mamografske karakteristike promjena

mamografski, velicina					
		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	2	1	1.0	1.0	1.0
	4	3	3.0	3.0	4.0
	5	8	7.9	7.9	11.9
	6	4	4.0	4.0	15.8
	7	5	5.0	5.0	20.8
	8	2	2.0	2.0	22.8
	9	2	2.0	2.0	24.8
	10	23	22.8	22.8	47.5
	12	3	3.0	3.0	50.5
	14	2	2.0	2.0	52.5
	15	18	17.8	17.8	70.3
	17	4	4.0	4.0	74.3
	18	1	1.0	1.0	75.2
	20	10	9.9	9.9	85.1
	21	1	1.0	1.0	86.1
	23	2	2.0	2.0	88.1
	25	5	5.0	5.0	93.1
	30	4	4.0	4.0	97.0
	35	1	1.0	1.0	98.0
	55	1	1.0	1.0	99.0
	60	1	1.0	1.0	100.0
Total		101	100.0	100.0	

Mikrokalcifikati kao najznačajniji mamografski znak malignosti su bili prisutni u 14,86%,odnosno:

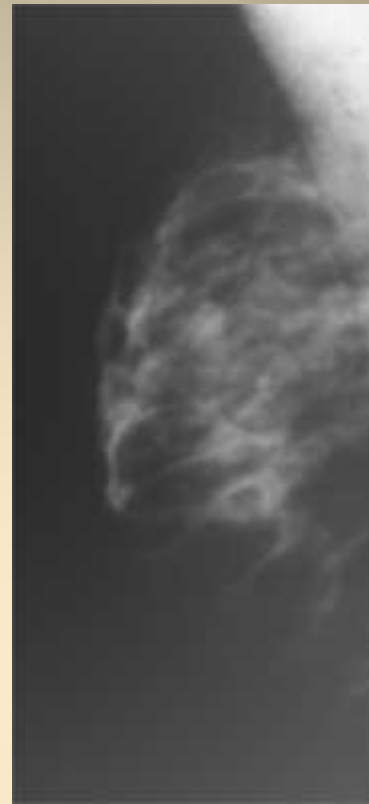

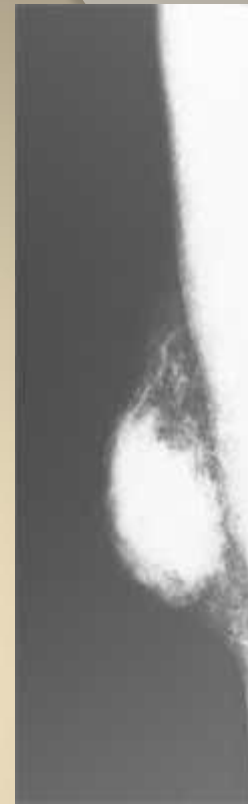
Mastopathia fibrosa

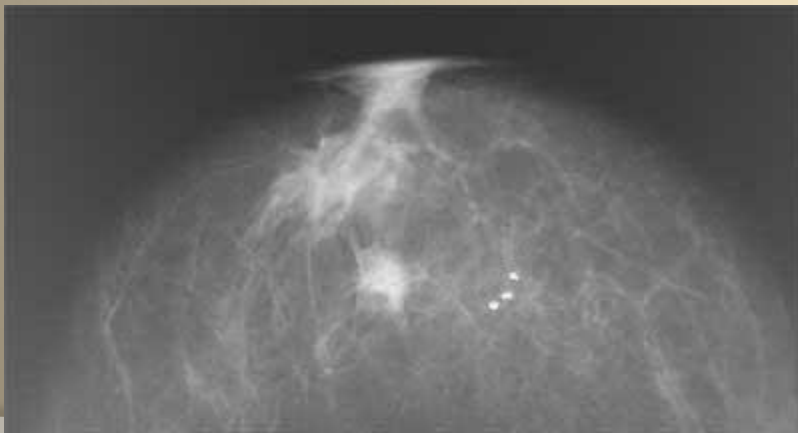
Ca intraductale

Ca ductale
infiltrativum scirrhosum

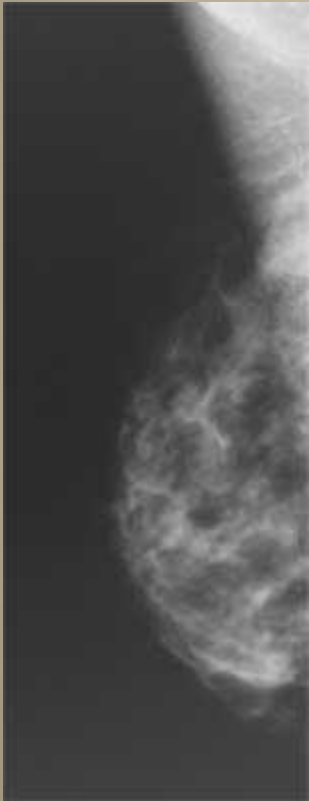
ADH

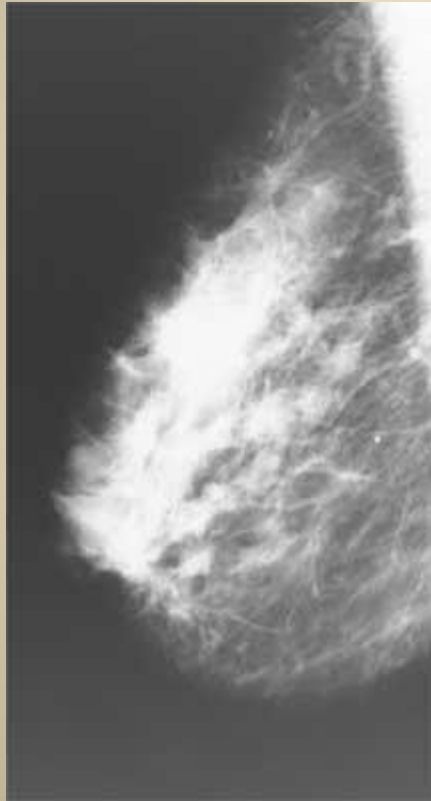
Ca ductale

Ca intraductale

Fibroadenoma

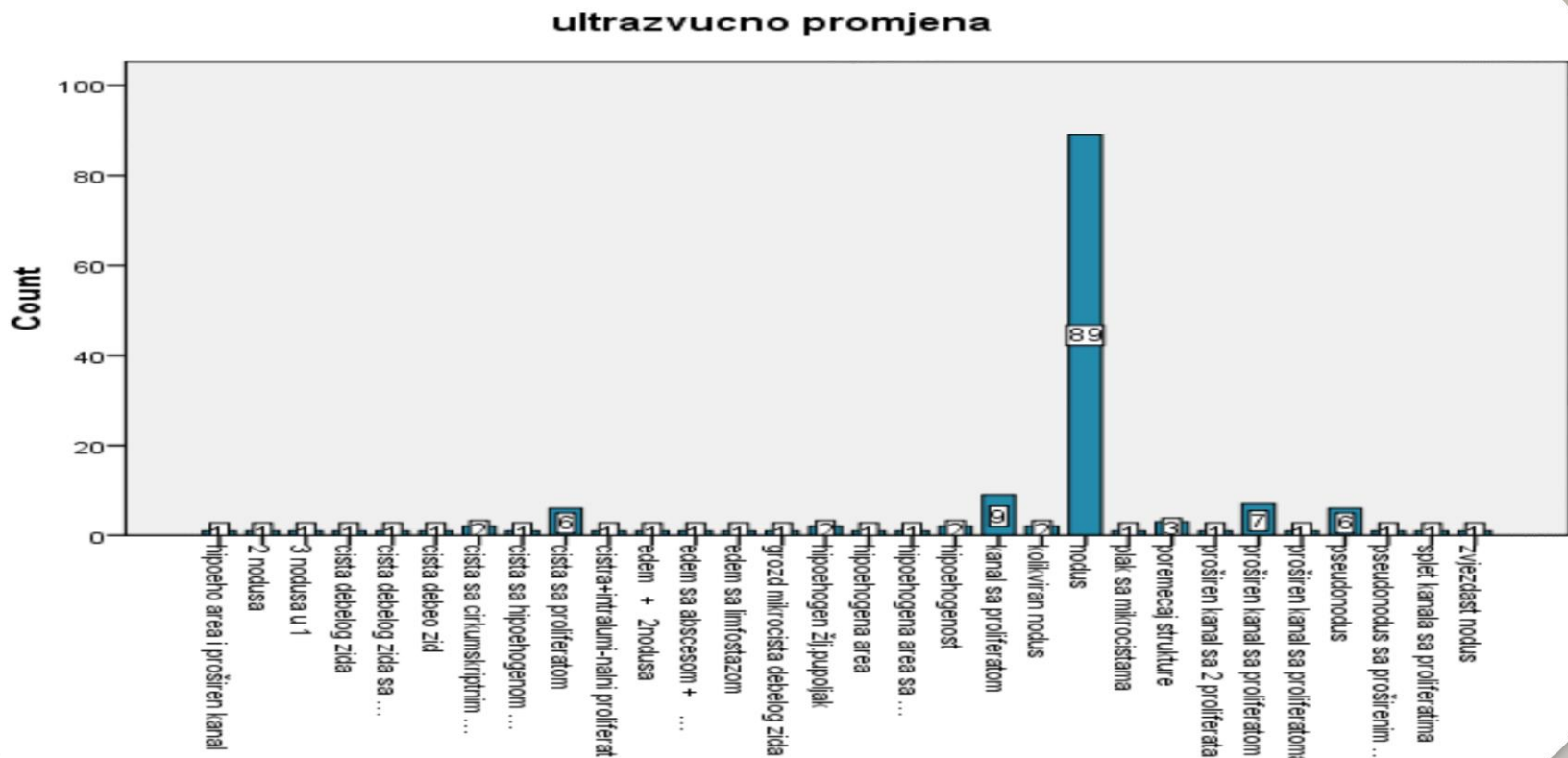

Ca intraductale

Ca occultum ductale (DCIS)

Ultrazvučne karakteristike promjena

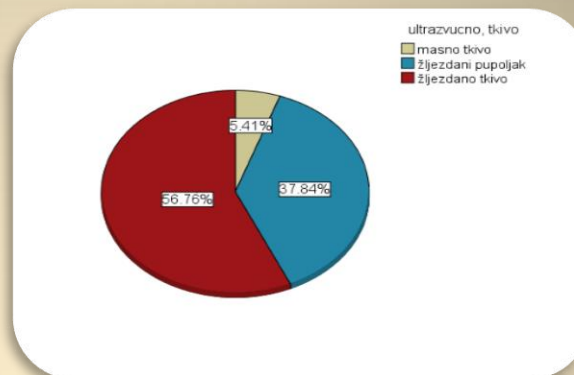

Ultrazvučne karakteristike promjena

ultrazvucno, veličina

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	4	1	1.7	1.7	1.7
	5	1	1.7	1.7	3.4
	6	4	6.8	6.8	10.2
	7	3	5.1	5.1	15.3
	8	4	6.8	6.8	22.0
	9	6	10.2	10.2	32.2
	10	8	13.6	13.6	45.8
	11	3	5.1	5.1	50.8
	12	6	10.2	10.2	61.0
	13	3	5.1	5.1	66.1
	14	4	6.8	6.8	72.9
	15	5	8.5	8.5	81.4
	18	1	1.7	1.7	83.1
	19	3	5.1	5.1	88.1
	20	1	1.7	1.7	89.8
	22	1	1.7	1.7	91.5
	23	1	1.7	1.7	93.2
	24	1	1.7	1.7	94.9
	25	1	1.7	1.7	96.6
	26	1	1.7	1.7	98.3
39	1	1.7	1.7	100.0	
Total	59	100.0	100.0		

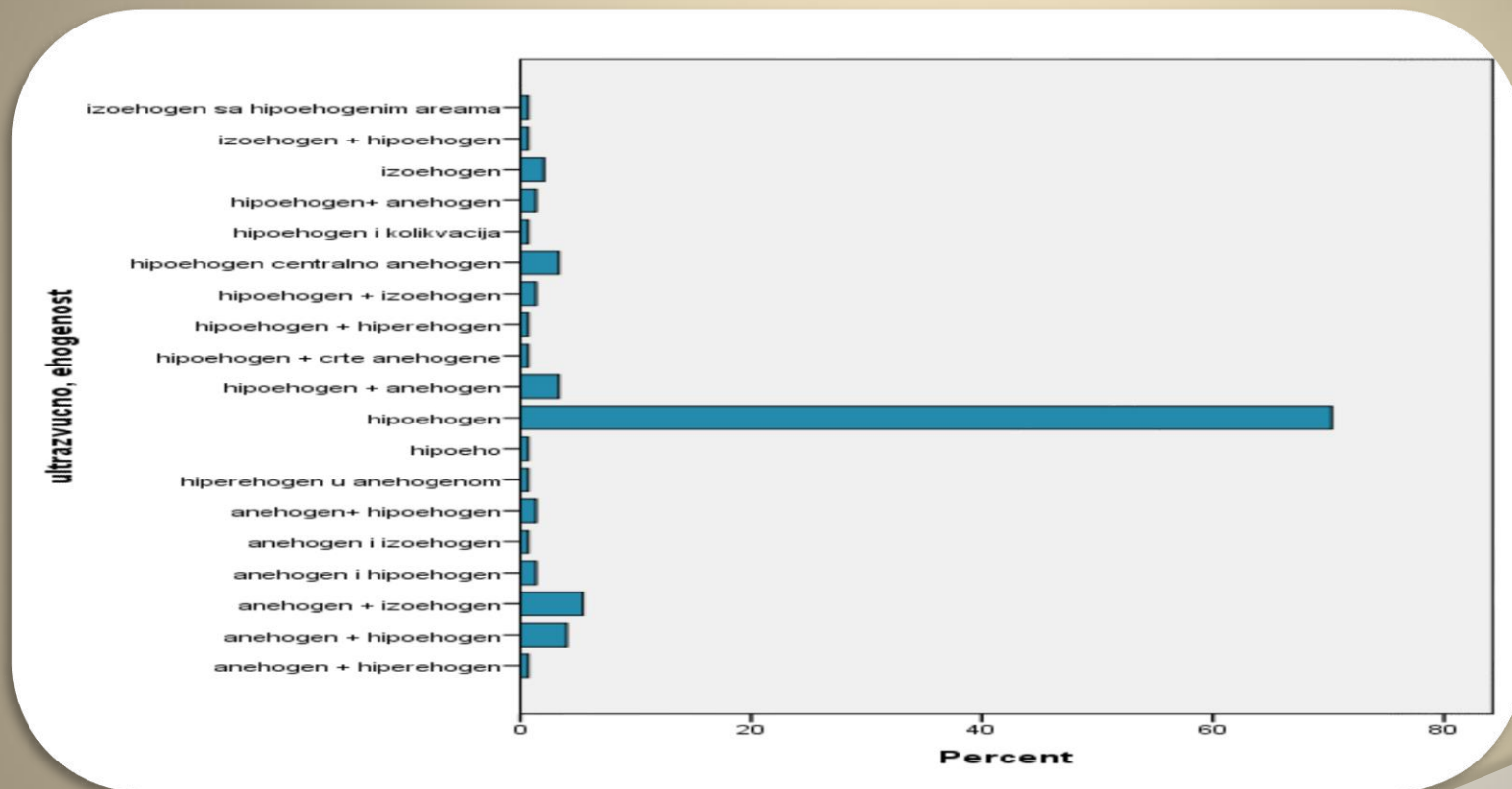
Distribucija promjena po tkivima:

ultrazvucno, tkivo

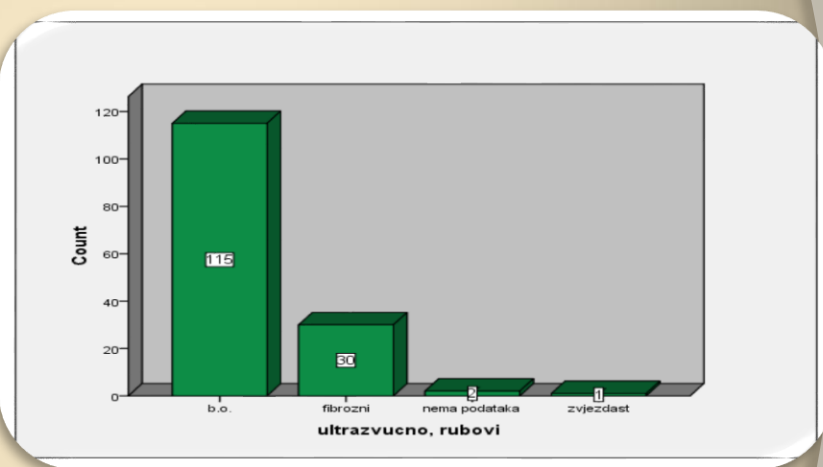
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	masni sloj	1	.7	.7	.7
	masno	7	4.7	4.7	5.4
	žlj.pupoljak	56	37.8	37.8	43.2
	žlj.tkivo	84	56.8	56.8	100.0
	Total	148	100.0	100.0	

Ultrazvučne karakteristike promjena

Ultrazvučne karakteristike promjena

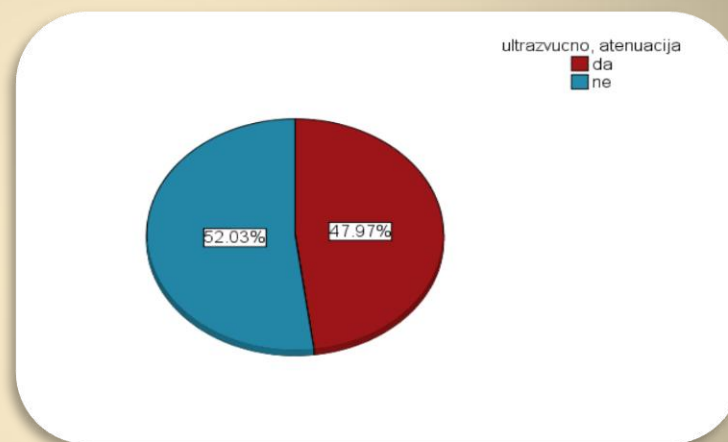
ultrazvučno,rubovi					
		Freque n c y	Perce n t	Valid Per ce nt	Cumulativ e Per cen t
	b.o	1	.7	.7	.7
	b.o.	114	77.0	77.0	77.7
	fibroz	1	.7	.7	78.4
	fibroz	29	19.6	19.6	98.0
	ne	2	1.4	1.4	99.3
	zvjezd	1	.7	.7	100.0
	Total	148	100.0	100.0	

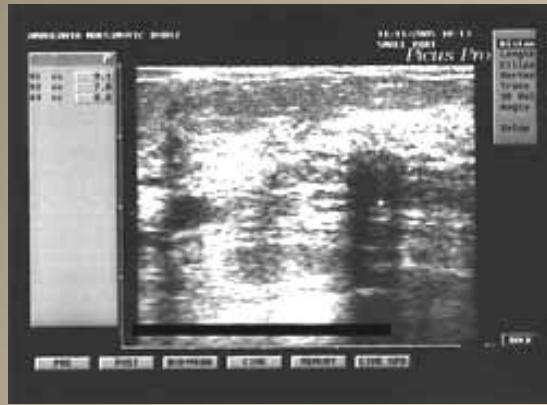

Ultrazvučne karakteristike promjena

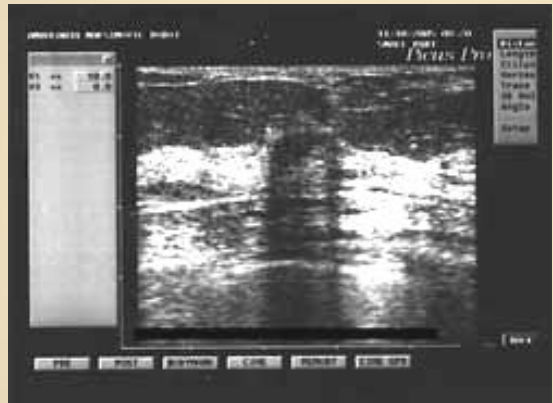
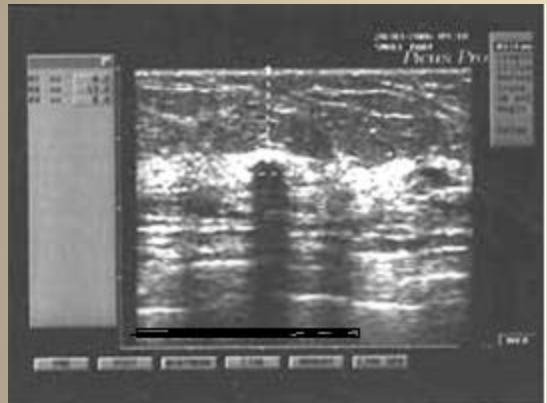
ultrazvučno, atenuacija					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da	71	48.0	48.0	48.0
	ne	77	52.0	52.0	100.0
	Total	148	100.0	100.0	

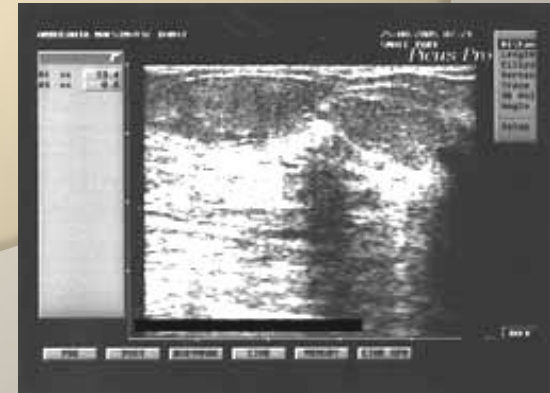
ADH

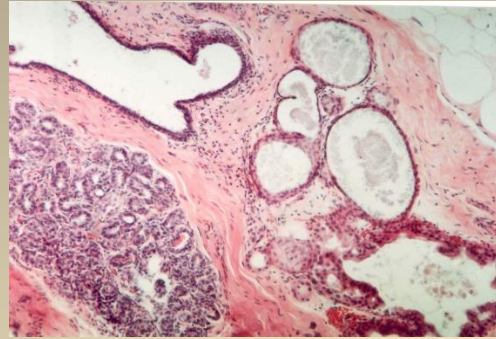
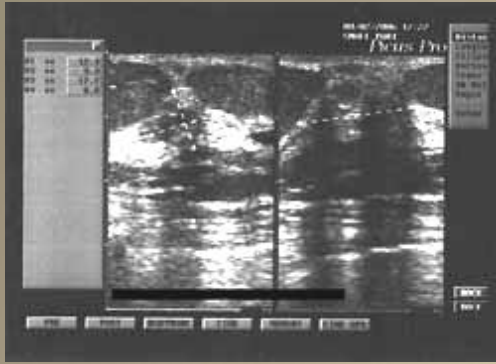

DCIS

Mastopathia fibrosa

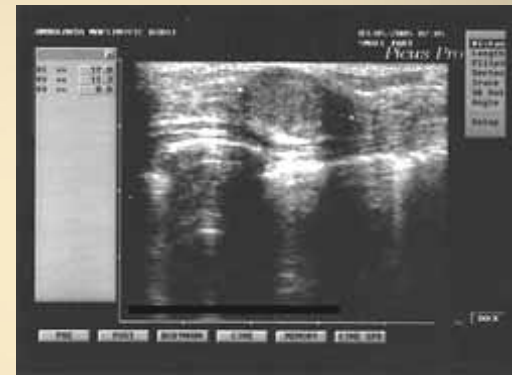
Matopathia fibrocystica

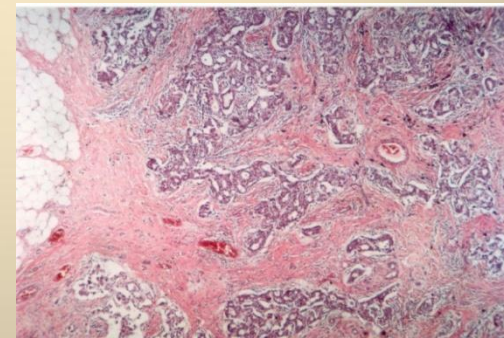
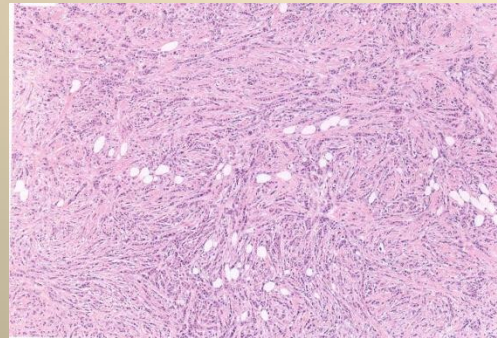
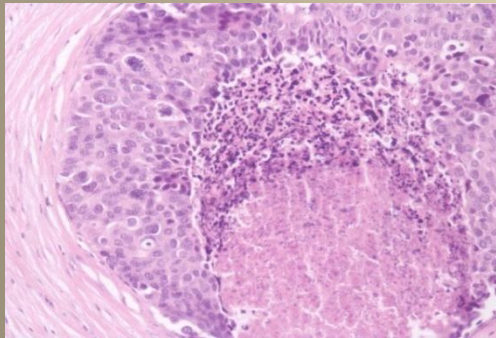
DCIS

LCIS

Ca ductale infiltrativum schirrhosum

NAKON URAĐENE IMAGING DIJAGNOSTIKE ODRĐENE SU BI-RADS KATEGORIJE

BI-RADS, mamografski					
		Frequen	Percen	Valid Perct	Cumulative Perce
Valid	2	21	14.2	16.3	16.3
	3	52	35.1	40.3	56.6
	4	51	34.5	39.5	96.1
	5	5	3.4	3.9	100.0
	Total	129	87.2	100.0	
Missin	Syste	19	12.8		
Total		148	100.0		

BI-RADS, ultrazvučno					
		Frequen	Perce N	Valid Perct	Cumulative Perc
Vali	3	73	49.3	49.3	49.3
	4	64	43.2	43.2	92.6
	5	11	7.4	7.4	100.0
	Tot	148	100.0	100.0	

Kod svih pacijentica iz uzorka je urađena hirurška biopsija uz PH verifikaciju sa sljedećim PH nalazima:

Ca ductale infiltrativum scirrhosum gr I-III
Ca intraductale
Ca ductale invasivum
Ca ductale infiltrativum
Ca tubulare
Ca lobuslare infiltrativum
Ca ductale in situ
Ca lobulare In situ
Hyperplasia epithelii intraductale atypica focale occulta
Hyperplasia ductalis atypica
Proliferatio ductulorum
Proliferatio epithelii ductalis
Papiloma intraductale
Papilomatosis intraductalis
Papiloma intracysticum
Adenosis sclerotisans
Abscessus chr
Metaplasio apocrinis
Adenoma tubulare
Epitheliosis
TU fylodes
Masthitis chr
Masthitis chr granulomatosa
Ductectasiae
Mastopathia fibrosa
Adenoma intracaniculare
Dysplasio fibrocystica
Fibroadenoma (intracaniculare i pericanaliculare)

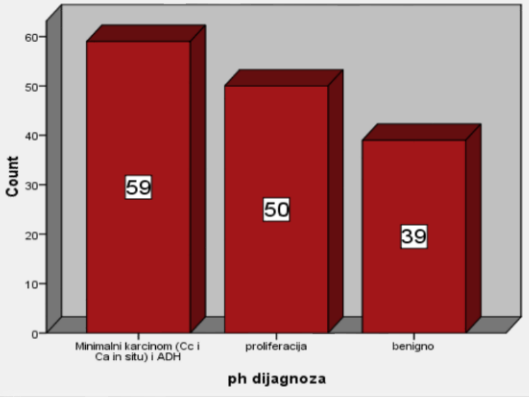
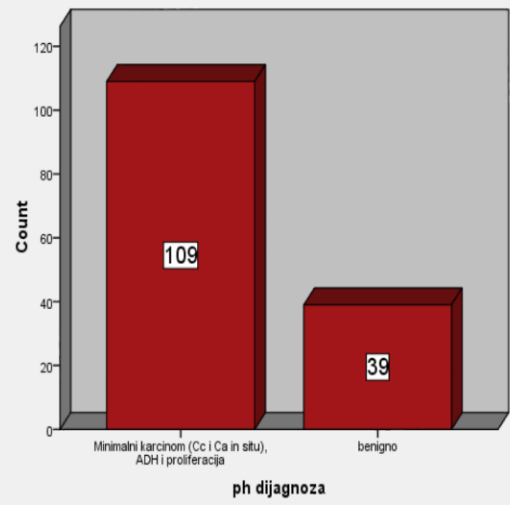
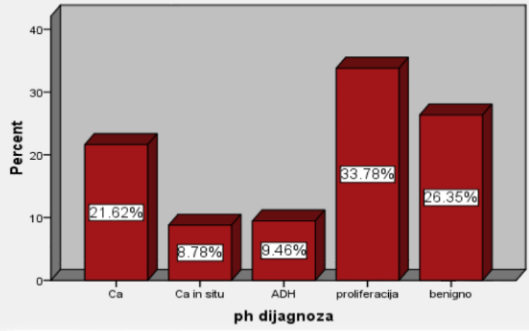
Ni jedan PH nalaz nije pokazao urednu strukturu dojke.

SVE PROMJENE SU GRUPISANE U KATEGORIJE

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Ca	32	21.6	21.6	57.4
Ca in situ	13	8.8	8.8	66.2
ADH	14	9.5	9.5	9.5
proliferacija	50	33.8	33.8	100.0
benigno	39	26.4	26.4	35.8
Total	148	100.0	100.0	

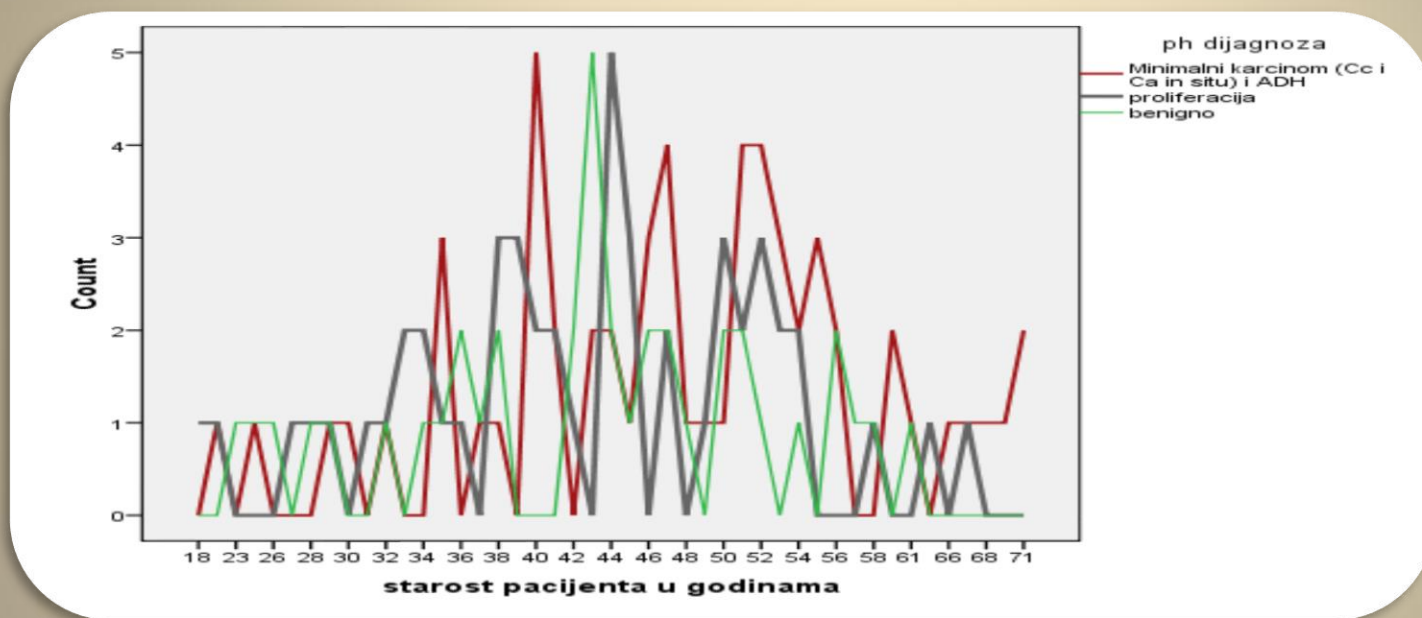
ph dijagnoza					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	Minimalni karcinom (Ca i Ca in situ), ADH i proliferacija	109	73.6	73.6	73.6
	Benign	39	26.4	26.4	100.0
	Total	148	100.0	100.0	

ph dijagnoza

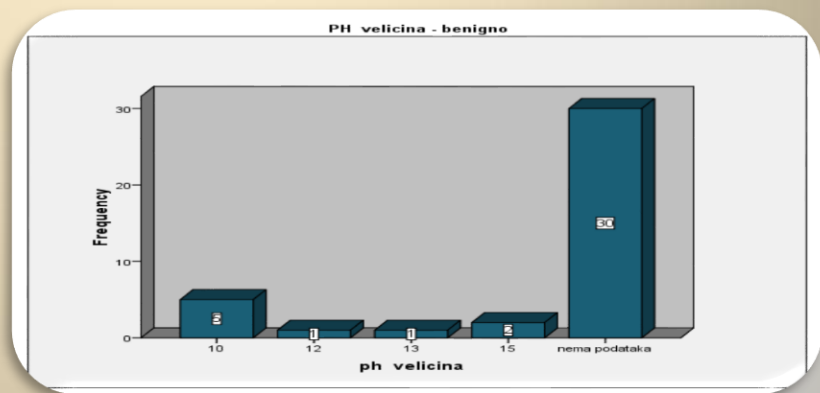
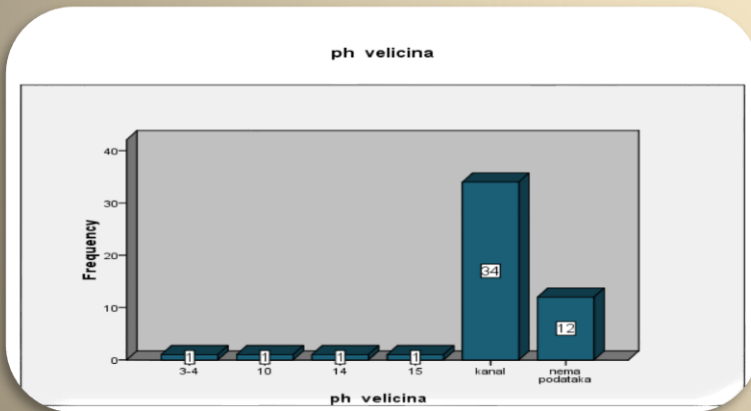
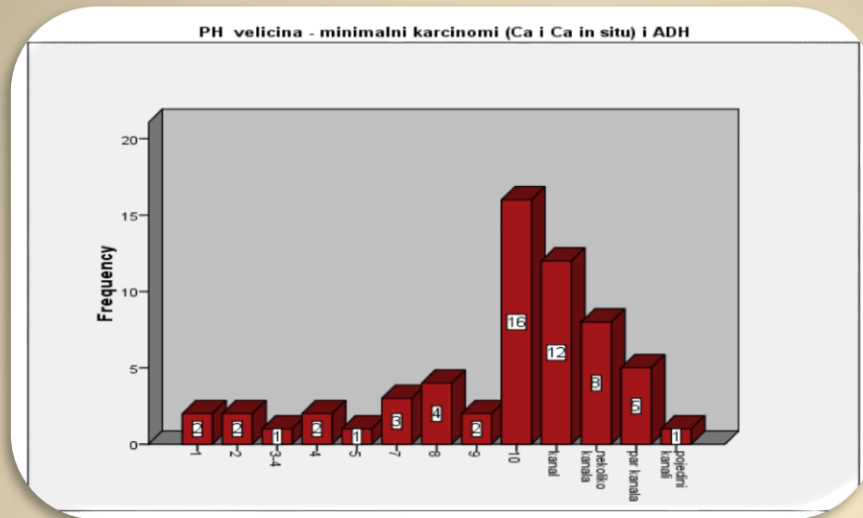

Minimalni Ca je pokazao najveću zastupljenost kod žena starosti 40 godina, a proliferacije i benigne promjene 44 godine.

VELIČINA PROMJENA UTVRĐENA KOD PH ANALIZE

Limfne žlijezde u axilama su vađene samo kod karcinoma i to kod 30 pacijentica ukupno 299 žlijezda od kojih je bilo kod 5 žena pozitivno 18 žlijezda:

ph Igl izvadjeni		
N	Valid	30
	Missing	0
Sum		299

ph Igl pozitivni					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	25	83.3	83.3	83.3
	1	3	10.0	10.0	93.3
	6	1	3.3	3.3	96.7
	9	1	3.3	3.3	100.0
	Total	30	100.0	100.0	

83,3% karcinoma nije bilo praćeno pozitivnim Igl u axilama, 10% je imalo 1 pozitivnu Igl a 3,3% 6 pozitivnih odnosno 3,3% 9 pozitivnih Igl. Kod te dvije žene sa više pozitivnih Igl se radilo o Ca praćenim sa angioinvazijom i perineuralnom invazijom mada su bili veličine 10mm.

Korelacija postavljene BI-RADS kategorije mamografski i dobijenog PH nalaza je bila :

Birads, mamografski * ph dijagnoza Crosstabulation						
			ph dijagnoza			Total
			Minimalni karcinom (Cc I Ca in situ) I ADH	proliferacija	benigno	
birads, mamografski	2	Count	13	2	6	21
		% within ph dijagnoza	24.5%	4.8%	17.6%	16.3%
	3	Count	15	24	13	52
		% within ph dijagnoza	28.3%	57.1%	38.2%	40.3%
	4	Count	23	15	13	51
		% within ph dijagnoza	43.4%	35.7%	38.2%	39.5%
	5	Count	2	1	2	5
		% within ph dijagnoza	3.8%	2.4%	5.9%	3.9%
	Total	Count	53	42	34	129
		% within ph dijagnoza	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

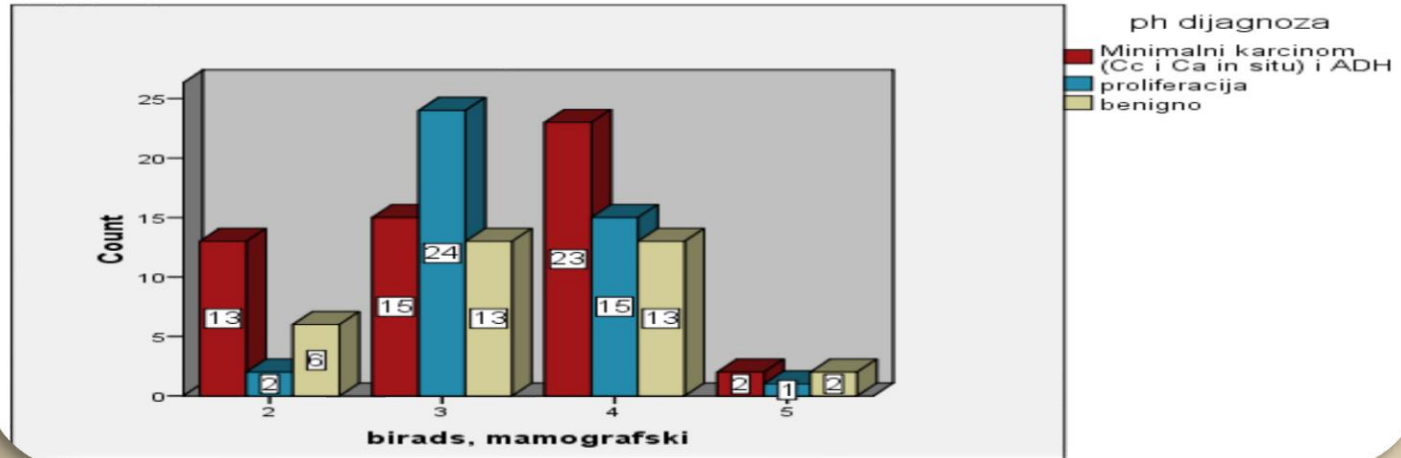
Iz ovoga se vidi da je mamografski 24,5% carcinoma označeno sa BI-RADS 2 (benigna promjena), a 5,9% benignih promjena kao BI-RADS 5 (karcinom).

Korelacija postavljene BI-RADS kategorije ultrazvučno i dobijenog PH nalaza je bila :

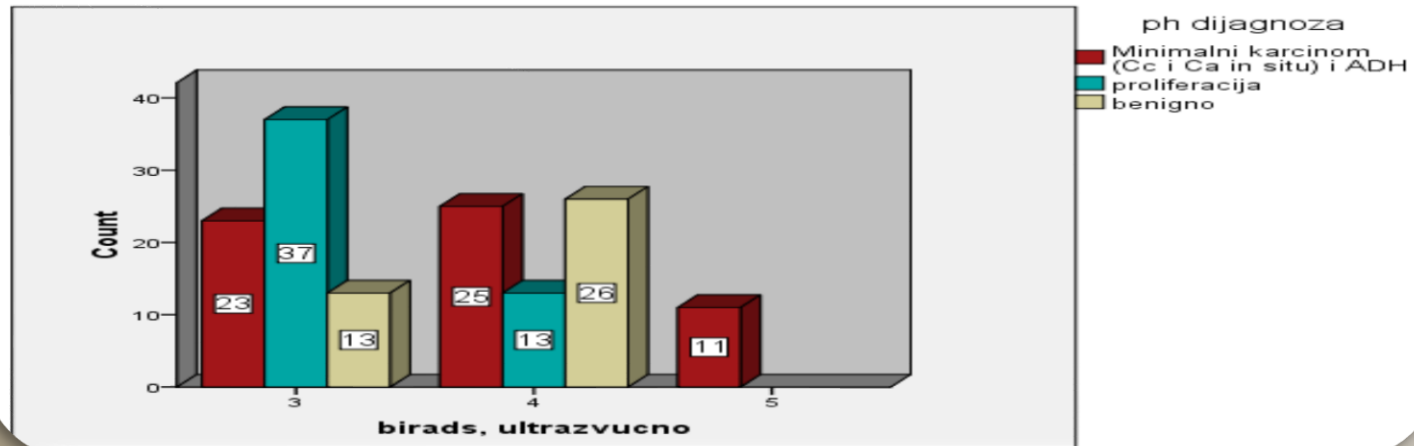
birads, ultrazvucno * ph dijagnoza Crosstabulation						
		ph dijagnoza				
			Minimalni karcinom (Cc i Ca in situ) i ADH	proliferacija	benigno	Total
birads, ultrazvucno	3	Count	23	37	13	73
		% within ph dijagnoza	39.0%	74.0%	33.3%	49.3%
	4	Count	25	13	26	64
		% within ph dijagnoza	42.4%	26.0%	66.7%	43.2%
	5	Count	11	0	0	11
		% within ph dijagnoza	18.6%	.0%	.0%	7.4%
Total		Count	59	50	39	148
		% within ph dijagnoza	100.0%	100.0%	100.0%	100.0%

Ultrazvučno nije bilo kategorisanja promjena u BI-RADS 2, a sve BI-RADS 5 kategorisane promjene su bile PH karcinomi.

Bar Chart

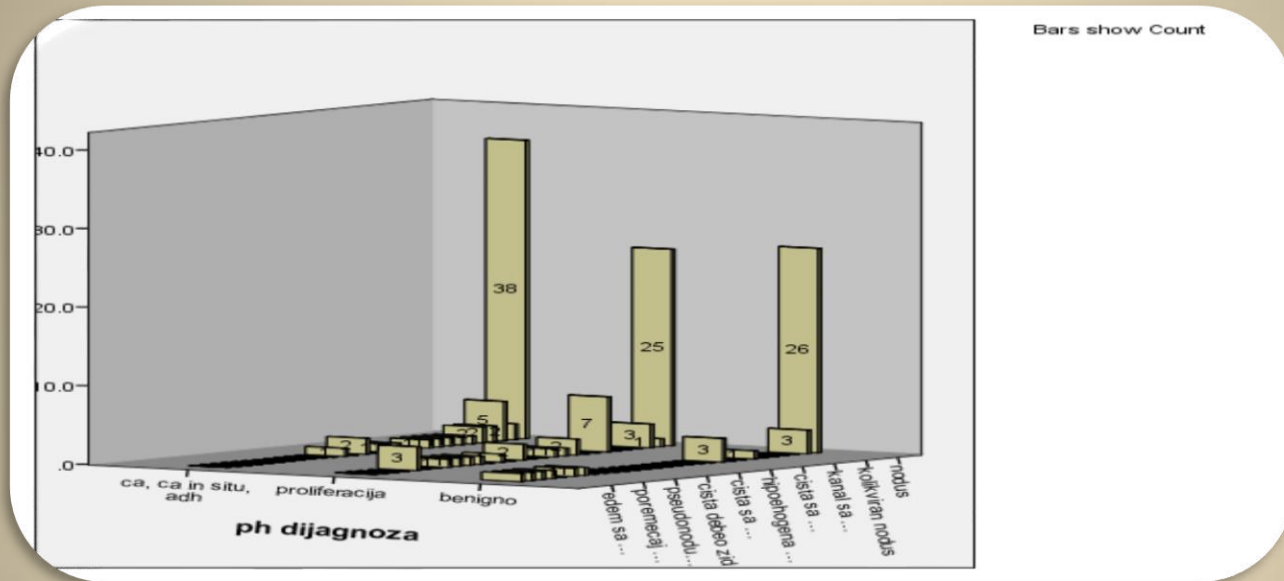
Bar Chart

EHOTOMOGRAFSKI

Ehotomografski je u svim grupama najzastupljeniji nodus. U grupi karcinoma nodus se nalazi u žljezdanom sloju, veličine do 10mm, hipoehogen, homogen, bez izraženih rubova, u jednakom broju sa distalnom atenuacijom ehoa i bez nje.

TESTIRANJE RADNE HIPOTEZE

X²-TEST MAMOGRAFIJA

Crosstab

		birads, mamografski					Total
		2	3	4	5		
ph dijagnoza	benigno	Count	6	13	13	2	34
		Expected Count	5.5	13.7	13.4	1.3	34.0
		% within ph dijagnoza	17.6%	38.2%	38.2%	5.9%	100.0%
	proliferacija	Count	2	24	15	1	42
		Expected Count	6.8	16.9	16.6	1.6	42.0
		% within ph dijagnoza	4.8%	57.1%	35.7%	2.4%	100.0%
	ca, ca in situ, adh	Count	13	15	23	2	53
		Expected Count	8.6	21.4	21.0	2.1	53.0
		% within ph dijagnoza	24.5%	28.3%	43.4%	3.8%	100.0%
Total		Count	21	52	51	5	129
		Expected Count	21.0	52.0	51.0	5.0	129.0
		% within ph dijagnoza	16.3%	40.3%	39.5%	3.9%	100.0%

X²-TEST MAMOGRAFIJA

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	11.527 ^a	6	.073
Likelihood Ratio	12.431	6	.053
Linear-by-Linear Association	.068	1	.794
N of Valid Cases	129		

a. 3 cells (25,0%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 1,32.

Vrijednost Chi 11.527 za stepen slobode 6 daje vrijednost $p=0,073$ što je $p>0,05$ čime se prihvata nulta hipoteza a odbacuje radna. To znači da se mamografski ne može postaviti dijagnoza ranog karcinoma i prekanceroznih lezija dojke.

X²-TEST EHOTOMOGRAFIJA

Crosstab

		birads, ultrazvucno				
			3	4	5	Total
ph dijagnoza	benigno	Count	13	26	0	39
		Expected Count	19.2	16.9	2.9	39.0
		% within ph dijagnoza	33.3%	66.7%	.0%	100.0%
	proliferacija	Count	37	13	0	50
		Expected Count	24.7	21.6	3.7	50.0
		% within ph dijagnoza	74.0%	26.0%	.0%	100.0%
	ca, ca in situ, adh	Count	23	25	11	59
		Expected Count	29.1	25.5	4.4	59.0
		% within ph dijagnoza	39.0%	42.4%	18.6%	100.0%
Total	Count	73	64	11	148	
	Expected Count	73.0	64.0	11.0	148.0	
	% within ph dijagnoza	49.3%	43.2%	7.4%	100.0%	

X²-TEST EHOTOMOGRAFIJA

Chi-Square Tests			
	Value	df	Asymp. Sig. (2-sided)
Pearson Chi-Square	34.463 ^a	4	.000
Likelihood Ratio	37.504	4	.000
Linear-by-Linear Association	.048	1	.827
N of Valid Cases	148		

a. 3 cells (33,3%) have expected count less than 5. The minimum expected count is 2,90.

Za vrijednost 34.463 i stepen slobode 4 dobije se vrijednost $p=0.000$, odnosno $p<0,001$, čime se potvrđuje radna hipoteza sa visokom signifikantnošću na nivou 0,1% greške. To znači da je ultrazvukom moguće dijagnostikovati rani karcinom i prekancerozne lezije.

Kendall's tau – test

Kendall's tau radi na principu poređenja parova koji su “složni” / pripadajući i onih koji to nisu.

Symmetric Measures					
		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Ordinal by Ordinal	Kendall's tau-b	-.019	.086	-.218	.827
	Kendall's tau-c	-.018	.084	-.218	.827
N of Valid Cases		129			
a. Not assuming the null hypothesis.					
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.					

Kendall's tau c za mamografiju $t = -.018$ je negativan, što znači da postoji veći broj “nesložnih” parova nego “složnih”, ali ne postoji statistički značajna razlika ($p = .827$). To pokazuje da se i u okviru mamografske dijagnostike ipak mogu dijagnosticirati minimalni karcinomi i prekancerozne lazije.

		Value	Asymp. Std. Error ^a	Approx. T ^b	Approx. Sig.
Ordinal by Ordinal	Kendall's tau-b	.081	.078	1.029	.303
	Kendall's tau-c	.074	.072	1.029	.303
N of Valid Cases		148			
a. Not assuming the null hypothesis.					
b. Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.					

Kendall's tau b za ehotomografiju $t = .081$ je pozitivan što znači da su parovi kategorija ph dijagnoza i BI-RADS kategorija u pozitivnom odnosu, odnosno veći je broj podudarnih parova nego nepodudarnih, te se potvrđuje da se ultrazvukom mogu postaviti dijagnoze minimalnih karcinoma i prekanceroza, čime se potvrđuje radna hipoteza.

TEST PARALELNIH LINIJA

Test of Parallel Lines ^a				
Model	-2 Log Likelihood	Chi-Square	df	Sig.
Null Hypothesis	66.282			
General	35.970	30.312	5	.000

Analiza rezultata koji su set paralelnih linija za svaku koja je ishod zavisne varijable. Nulta hipoteza je da su linije paralelne. Kao što vidimo Chi=30.312, $p < 0.001$, što znači da nisu paralelne čime se odbacuje nulta hipoteza.

DISKUSIJA - ODNOS POLOVA

STATISTIKA WHO

M : Ž = 1:100

na 1 ženu 0,01
muškarac

UZORAK

M : Ž = 1:147

na 1 ženu 0,007
muškaraca

DISKUSIJA – STAROST PACIJENATA

WHO poslije
50. godine
života (2005.)

I brojni autori
objavljaju taj
podatak: Kolarić
1996, Primic
Žakelj 2005,
Bekić Jovičević
2005., Đorđević
2001, Čufer
2001.

Populacioni
registar za rak
Srbije period
1985-1999. za
rak dojke se
daju dva vrha :
premenopauza
39-49 godine
postmenopauza
poslije **50.**
godine

U uzorku je
najviše žena
bilo starosti
45
godina, tako
da bi podaci
odgovarali
podacima
Populacionog
registra
Srbije

DISKUSIJA – STAROST PACIJENATA

Pošto je u ovom istraživanju praćena dijagnostika i postojanje prekanceroznih promjena i minimalnog karcinoma mogli bismo pretpostaviti da bi klinički manifestni karcinom, uzevši u obzir da se karcinom do manifestnog stadija razvija 5-7 godina i u našem uzorku bio najčešći oko 50 godine.

Po ovome se može zaključiti da dijagnostičke preglede dojki treba vrlo pažljivo provoditi i kod mlađih žena kod kojih se mogu otkriti prekancerske promjene.

DISKUSIJA - KLINIČKE KARAKTERISTIKE

Haagensen

75-80%
palpabilno

20-25%
nepalpabilno

Goldneru

70 %
palpabilno

30%
nepalpabilno

Uzorak

62%
palpabilno

38%
nepalpabilno

WHO:

$L : D = 110:100$
(na 1 karcinom u
desnoj dojci dolazi 1,1
u lijevoj dojci)

Uzorak:

$L : D = 80:65$
(na 1 karcinom u
desnoj dojci dolazi 1,2
u lijevoj dojci)

DISKUSIJA - MAMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

senzitivnost 48-80%
zavisno od građe dojki,
(Kopans 1998, Goldner 2001, Fajdić
2001, ACR 2003., Fisher 2006)

-manja senzitivnost kod
žljezdane tipa dojki
48%, a takav tip dojki je
kod mlađih žena.

uzorak bilo najviše žena
starosti 45 godina, kada
su dojke većinom
miješanog tipa i
žljezdane, to nam je i
senzitivnost mamografije
bila 47%.

DISKUSIJA-EHOTOMOGRAFSKE KARAKTERISTIKE

	UZORAK		STAVROS (2004.)
TKIVO	ŽLJEZDANO	94%	90%
	MASNO	6%	10%
VRSTA PROMJENE	NODUS	69%	75%
	PROŠIREN KANAL SA PROLIFERATOM	20%	25%
EHOGENOST	HOMOGENO HIPOEHOGENO	77%	69%
	HETEROGENO ANEHOGENO I HIPOEHOGENO	15%	25%
RUBOVI	FIBROZIRANI	21%	36%
	BEZ RUBOVA	79%	64%
DISTALNA ATENUACIJA	IMA	48%	49%
	NEMA	52%	51%

DISKUSIJA - PH KARAKTERISTIKE

Svi PH pokazali promjene u strukturi dojki ni jedan PH nalaz nije uredna građa dojke.

73,6%
premalighnih
lezija i MBC

26,4%
benignih,

Teboul 2001.
27%
benignih
(uzorak 3695
žena)

DISKUSIJA - PH KARAKTERISTIKE

PH veličina

-Ca :1-10mm,
-proliferacije i
benigne
promjene do
15mm

18 / 299 Igl
(6%)
metastatsko
i to kod 5
žena (3.3%).

Nottingemski
index NPI u
uzorku najviša
vrijednost
NPI=3,2

DISKUSIJA - PH KARAKTERISTIKE

Vrijednost

$NPI=3,2 < 3,4$

što odgovara za dobru
prognozu

To znači da sve
pacijentice koje su
operisane imaju dobru
prognozu i vjerovatnost
za 15godišnje
preživljavanje 80%.

DISKUSIJA - IMAGING METODE

ACR najveća dijagnostička tačnost udruženi mamografski i ultrazvučni pregled kada ona iznosi do 97%.

Pojedinačno
- mamografija do 96%, a
- ultrazvuk do 94%.

Malignomi dojki manjih od 10mm
-mamografija do 48%.
- ultrazvuk do 82% a

Uzorak
- mamografija 47%
- ultrazvuk 61%
- udruženi 74%

DISKUSIJA – IMAGING METODE

Zbog ovih podataka bi bilo najbolje uvijek uz mamografski pregled raditi i ultrazvučni pregled a samo ultrazvučni kod žljezdano bogate dojke

Kod sumnje na rani karcinom dijagnostiku treba nastaviti FNAB ili CNB i citološkom analizom

Na taj način se postotak tačno postavljene dijagnoze ranog stadija raka znatno povećava pa se otkrivaju i prekancerozna stanja

ZAKLJUČAK

ISTRAŽIVANJE JE POTVRDILO RADNU HIPOTEZU

*KARCINOM DOJKE SE MOŽE OTKRITI U RANOJ
FAZI DOK JE VELIČINE DO 10mm ILI SAMO
PROMJENA STRUKTURE TKIVA DOJKE KOJA
ODGOVARA PREKANCEROZI.*

Ciljevi rada su postignuti:

ZADACI

```
graph LR; ZADACI --- T1[Izdvojiti i klasifikovati ultrazvučne karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke]; ZADACI --- T2[Izdvojiti i klasifikovati mamografske karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke]; ZADACI --- T3[Potvrditi opravdanost i značaj primjene samo mamografije u dijagnostici prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke]; ZADACI --- T4[Definisati algoritam postupaka u primjeni ultrazvuka i mamografije u cilju rane dijagnostike prekanceroznih lezija i karcinoma dojke];
```

Izdvojiti i klasifikovati ultrazvučne karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke

Izdvojiti i klasifikovati mamografske karakteristike prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke

Potvrditi opravdanost i značaj primjene samo mamografije u dijagnostici prekanceroznih lezija i ranog karcinoma dojke

Definisati algoritam postupaka u primjeni ultrazvuka i mamografije u cilju rane dijagnostike prekanceroznih lezija i karcinoma dojke

Ciljevi rada su postignuti:

Ultrazvučne karakteristike prekanceroznih lezija i minimalnog karcinoma dojke:

homogeni hipoehogeni nodusi smješteni u žljezdanom tkivu bez jasnih rubova sa ili bez distalne atenuacije ehoa

kanali ili cistična promjena sa intraluminalnim proliferatom, heterogene hipoehogene strukture, sa ili bez atenuacije ehoa.

Mamografske karakteristike prekanceroznih lezija i minimalnog karcinoma dojke

najzastupljenija promjena mamografski je benigna sjenka i uredan nalaz bez mikrokalcfikata kod proliferativnih lezija

stelatna sjenka sa ili bez mikrokalcfikata kod minimalnih karcinoma

Ciljevi rada su postignuti

senzitivnost
mamografije
47%

senzitivnost
ehotomografije
61%,

udružena
senzitivnost
74%.

Ciljevi rada su postignuti

Prema tome:

ako bi se primjenjivala samo mamografija u dijagnostici, moglo bi se očekivati do **53% lažno negativnih nalaza**, odnosno nedijagnostikovanih prekanceroznih lezija i minimalnih karcinoma

ALGORITAM POSTUPAKA U PRIMJENI ULTRAZVUKA I MAMOGRAFIJE

U cilju rane dijagnostike prekanceroznih lezija i minimalnih karcinoma dojke potrebno je:

Raditi mamografiju sa ehotomografijom kao jedinstven pregled jer se u tom slučaju najviše promjena može rano otkriti.

Preglede je potrebno raditi na aparatima sa visokom rezolucijom i odličnim softverskim mogućnostima zbog malih dimenzija promjena

Preglede je potrebno raditi polagano i detaljno a zbog malih dimenzija i finih mamografskih i eho karakteristika promjena, da se ne bi previdjele

Hvala na pažnjí

Hvala na pažnjí

- Prof. Dr ILONA LUKAČ, radiolog
- Prof. Dr BRANO TOPIĆ hirurg, Doc. Dr RADOSLAV GAJANIN, patolog
- Doc. Dr PREDRAG LAZIĆ, hirurg, Mr. Dr HASAN ŠKILJO, hirurg,
Prim. Dr HARUN DRLJEVIĆ, hirurg
- Prim. Dr LJUBOMIR CURKIĆ, patolog, Prim. Dr FARUK TURKIĆ, patolog
- Mr. Dr ZDENKA GOJKOVIĆ, onkolog
- DALIBOR JERINIĆ, rtg tehničar, VERA MACAN, v. rtg tehničar
- JELENA CRNČEVIĆ
- BAWARIAMED

